

Sociální pedagog a uplatnění jeho profesních kompetencí v rezortu školství

Bc. Lenka Peštuková

Diplomová práce
2017

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Lenka Peštuková**
Osobní číslo: **H150482**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Sociální pedagog a uplatnění jeho profesních kompetencí v resortu školství**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek vztahujících se ke kompetencím sociálního pedagoga při práci se žáky, učiteli a rodiči.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BAKOŠOVÁ, Z. Sociálna pedagogika. Vyd. 1. Bratislava. Univerzita Komenského v Bratislavě, 1994. ISBN 80-223-0817-X.

BAKOŠOVÁ, Z. Sociálna pedagogika ako životná pomoc. Vyd. 3., Public promotion, s.r.o. 2008. ISBN 978-80-969944-0-3.

GÉRINGOVÁ, J. Pomáhající profese, Vyd. 1, Triton 2011. ISBN 978-80-7387-394-3.

JŮZL, M. Základy pedagogiky, Brno, Institut mezioborových studií 2010. ISBN 978-80-87182-02-4.

KRAUS, B., POLÁČKOVÁ V. Člověk-prostředí-výchova. K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido 2001. ISBN 80-7315-004-2.

PROCHÁZKA, M. Sociální pedagogika Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.

Vedoucí diplomové práce: **doc. PhDr. Zlatica Bakošová, CSc.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **22. listopadu 2016**

Termín odevzdání diplomové práce: **20. dubna 2017**

Ve Zlíně dne 22. listopadu 2016

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 17. 9. 2017

.....
.....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Dizertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na vkladšek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, učině-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k vjuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpřít-li autor takového díla udělit svolení bez věcného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení obvyklého projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z vjďětku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídáne k vjři vjďětku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Diplomová práce je zaměřena na možnosti využití profesních kompetencí sociálního pedagoga v rezortu školství. Teoretická část se zabývá činnostmi sociálního pedagoga v oblasti prevence a poradenství. V praktické části je cílem zjistit názory učitelů, vychovatelů a pedagogických pracovníků na možnost působení sociálního pedagoga ve školství.

Klíčová slova: sociální pedagog, profesní kompetence, škola, prevence, poradenství

ABSTRACT

The thesis is focused on the possibilities of professional competence of social educator in the education sector. The theoretical part deals with the activities of social educator in the field of prevention and counseling. In the practical part is to ascertain the views of teachers, tutors and teaching staff at the possible impact of social pedagogue in education.

Keywords: Social educator, professional competence, school, prevention, counseling

Děkuji touto cestou vedoucí práce doc. PhDr. Zlatici Bakošové, CSc. za odborné vedení, připomínky, cenné rady, ochotu, vstřícnost a trpělivost, které mi velmi pomohly při zpracování diplomové práce.

Současně děkuji učitelům, vychovatelům a pedagogickým pracovníkům základních a středních škol, kteří si udělali čas vyplnit dotazníky a pomohli mi tak empiricky ověřit cíl diplomové práce.

V neposlední řadě děkuji mé rodině za morální podporu, kterou mi dávali nejen po dobu studia, ale i při zpracování diplomové práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	12
1.1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ POUŽITÝCH V DIPLOMOVÉ PRÁCI.....	12
1.2 PŘEHLED PROBLEMATIKY V LITERATUŘE.....	16
1.3 VÝZNAM SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY VE ŠKOLSTVÍ.....	17
2 CHARAKTERISTIKA HLAVNÍHO PROBLÉMU SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY VE ŠKOLSKÉM PROSTŘEDÍ	19
2.1 SOCIÁLNÍ PEDAGOG JAKO ODBORNÍK POMÁHAJÍCÍCH PROFESÍ.....	21
2.2 POŽADAVKY NA PROFESI SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA.....	28
3 UPLATNĚNÍ KOMPETENCÍ SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA VE ŠKOLE	30
3.1 ČINNOST SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA A JEHO VYMEZENÍ VŮČI JINÝM ODBORNÍKŮ VE ŠKOLE.....	34
3.2 VYMEZENÍ SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA VE VZTAHU K ŽÁKŮM, UČITELŮM A RODIČŮM.....	38
3.3 SOCIÁLNÍ PEDAGOG A JEHO MOŽNÉ PREVENTIVNÍ A PORADENSKÉ KOMPETENCE VE ŠKOLE.....	40
II PRAKTICKÁ ČÁST	44
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	45
4.1 CÍL VÝZKUMU A VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU.....	45
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A STANOVENÍ HYPOTÉZ.....	46
4.3 POJETÍ VÝZKUMU A VÝZKUMNÁ TECHNIKA	47
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	48
4.5 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	49
5 ANALÝZA A INTERPRETACE ZJIŠTĚNÝCH ÚDAJŮ	50
5.1 POPISNÁ STATISTIKA.....	50
5.2 OVĚŘOVÁNÍ HYPOTÉZ	52
5.3 SHRNUTÍ ANALÝZY DAT S DOPORUČENÍ PRO PRAXI	71
ZÁVĚR	73
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	74
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	77
SEZNAM GRAFŮ	78
SEZNAM TABULEK	79
SEZNAM PŘÍLOH	80

ÚVOD

Současně se sociální pedagogikou, která je poměrně mladým oborem se vyvíjí i profese sociálního pedagoga. Otázkou českého školství je, zda by měl být sociální pedagog zařazen do katalogu pedagogických profesí společně s ostatními odbornými pracovníky, jakou jsou speciální pedagogové, výchovní poradci, metodici prevence, školní psychologové a další.

Položme si otázku, kde začíná práce sociálního pedagoga? Tam kde končí práce metodika prevence, speciálního pedagoga nebo výchovného poradce? Je profese sociálního pedagoga stejně důležitá a potřebná na všech základních a středních školách? Dle mého názoru jsou všechny tyto otázky velmi aktuální a znát na ně odpovědi bylo hlavním důvodem, proč jsem si vybrala toto téma pro diplomovou práci.

Škola společně s rodinou patří mezi nejdůležitější socializační instituce, které připravují děti do života. Sociální pedagog by měl být spojením mezi rodinou a školou. Měl by být nejen důkladně obeznámen s prostředím školy, ale měl by také znát rodinné prostředí žáka a získat tak celkový přehled o žácích. Měl by dokázat ve škole spolupracovat s ostatními odborníky jako je výchovný poradce, školní psycholog, metodik prevence a v neposlední řadě s třídním učitelem.

České školy se v poslední době potýkají s řešením závažných problémů, kterými jsou kázeň, sociálně patologické jevy, nárůst agresivity, zejména šikany a různých závislostí. Velmi aktuální je rovněž neúčast rodičů ve spolupráci se školou a absence volnočasových aktivit.

Teoretická část je rozdělena do tří hlavních kapitol. První kapitola pojednává o teoretických východiscích, vymezení základních pojmů, které jsou použity v diplomové práci, přehledu problematiky v literatuře a významu sociální pedagogiky ve školství. Druhá kapitola se zabývá charakteristikou hlavního problému sociální pedagogiky ve školském prostředí, vymezení pojmu sociální pedagog jako odborník pomáhajících profesí, jeho kompetence a seznámení s dalšími pomáhajícími profesemi ve školách. Poslední kapitola teoretické části je zaměřena na samotné uplatnění kompetencí sociálního pedagoga na školách.

V praktické části provedu výzkum zaměřený na uplatnění sociálního pedagoga ve školství. Výzkum budu realizovat na základních a středních školách, kde je ideální místo pro

praktické uplatnění kompetencí sociálního pedagoga. Cílem je ověřit potřebu sociálního pedagoga ve školství a zda by byl přínosem pro školu, žáky, rodiče i ostatní pedagogické pracovníky.

Cílem diplomové práce je teoreticky vysvětlit a empiricky potvrdit uplatnění kompetencí sociálního pedagoga v rezortu školství. Výsledky získané z výzkumu mohou poukázat na chybějící profesi sociálního pedagoga v katalogu MPSV.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Hlavním tématem této kapitoly je profese sociálního pedagoga a možnosti jeho uplatnění v rezortu školství. Pro snadné pochopení problematiky jsou zde vymezeny základní pojmy a stručný přehled hlavních autorů, kteří se touto oblastí zabývají.

1.1 Vymezení základních pojmů použitých v diplomové práci

Sociální pedagogika

Procházka¹ uvádí v širším pojetí sociální pedagogiku jako obor multidisciplinární orientovaný na celou populaci. Obsahem a cílem takto zaměřené sociální pedagogiky je *„rozvoj sociální kreativity a vytváření a rozvíjení životního způsobu jedinců i sociálních skupin, a to ve smyslu kultivace a estetizace jejich životních způsobů tak, aby byl minimalizován rozpor mezi společností a jedincem“*.

Bakošová² považuje sociální pedagogiku za hraniční vědní disciplínu mezi pedagogikou a sociologií, která se řadí do soustavy pedagogických věd a zkoumá vztahy mezi sociálním prostředím a výchovou, formy sociální pomoci a péče o děti, mládež a dospělé. Podle ní by měl cíl sociální pedagogiky spočívat v hledání vhodných forem pomoci člověku v jeho průběhu života v různých typech prostředí, ve formování vhodných výchovných podnětů a kompenzovat nedostatky.

Sociální pedagog

Podle Procházky³ je velmi těžké najít společného jmenovatele, který by byl schopen profesi sociálního pedagoga v současné společnosti jasně a zřetelně definovat. Odvolává se na

¹ PROCHÁZKA, M. Sociální pedagogika Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. s. 67, ISBN 978-80-247-3470-5

² BAKOŠOVÁ, Z. Sociální pedagogika. Vyd. 1. Bratislava. Univerzita Komenského v Bratislavě, 1994, s. 10, ISBN 80-223-0817-X

³ PROCHÁZKA, M. Sociální pedagogika Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. s. 73,74, ISBN 978-80-247-3470-5

charakteristiku profese sociálního pedagoga, kterou Kraus (in Procházka) doplňuje o preventivní rozměr následovně *„jde o komplexní zabezpečení sociálně výchovné práce ve směru činností integračních (týká se osob, které potřebují odbornou pomoc, nachází se v ohrožení či krizových životních situacích) a rozvojových (jedná se zajištění optimálního rozvoje osobnosti ve směru zdravého životního způsobu, hodnotného naplňování volného času, což se týká vlastně celé populace, děti a mládeže především)“*.

Bakošová⁴ charakterizuje sociálního pedagoga jako *„odborníka, ktorý je teoreticky i prakticky pripravený vo vysokoškolskom, magisterskom štúdiu odboru pedagogika, filozofického, pedagogického či sociálneho zamerania na sociálnovýchovnú činnosť“*. Jeho kompetence spočívají v pomoci a podpoře dětem, mladistvým, rodičům a dospělým v situacích vyrovnání se s deficitem socializace a při hledání možnosti zlepšení kvality života prostřednictvím výchovy, vzdělávání, prevence, a poradenství.

Kompetence

Kompetence jsou podle autorů definovány různě. Veteška s Turečkou⁵ definují pojem kompetence následovně: *„pojem kompetence tedy můžeme definovat také jako jedinečnou schopnost člověka úspěšně jednat a dále rozvíjet svůj potenciál na základě integrovaného souboru vlastních zdrojů, a to v konkrétním kontextu různých úkolů a životních situací, spojenou s možností a ochotou (motivací) rozhodovat a nést za své rozhodnutí odpovědnost“*. Pedagogický slovník uvádí kompetence jako *„soubor profesních dovedností a dispozic, kterými má být vybaven pracovník, aby mohl efektivně vykonávat své povolání“*⁶. Na pedagogické kompetenci jednotlivých učitelů závisí i sociální klima školy a třídy, které je součástí jejich sociální kompetence. Důležitost tak, aby byla možnost se úspěšně vyrovnat s konkrétními a důležitými životními situacemi.

⁴ BAKOŠOVÁ, Z. Sociální pedagogika jako životná pomoc. Vyd. 3., Public promotion, s.r.o. 2008, s. 192, ISBN 978-80-969944-0-3

⁵ VETEŠKA, J., TUREČKOVÁ, M. Kompetence ve vzdělávání, Vyd. 1. Praha : Grada, 2008. Pedagogika. s. 27, ISBN 978-247-1770-8

⁶ PRŮCHA, J. WALTEROVÁ, E. MAREŠ, J. Pedagogický slovník. Praha : Portál, 2001. s. 103, ISBN 80-7178-579-2

Výchova

V širším pojetí zahrnuje rozvoj všech stránek osobnosti jedince, jeho rozumový, tělesný, mravní, estetický a citový rozvoj. Je to cílevědomá příprava člověka pro osobní život i společenské funkce.⁷ Ondrejkovič (in Kraus)⁸ uvádí pojetí výchovy následovně:

- Morální a intelektuální výcvik - rozvíjení mentálních složek charakteru člověka a kultivace jeho složek osobnosti
- Sociální technika ovlivňování lidského chování – vzájemný soulad s převládajícími vzory sociální interakce a organizace
- Záměrný a organizovaný přenos požadovaných dovedností a hodnot
- Interakční proces – probíhající mezi vychovatelem a vychovávaným v určitém sociálním prostoru a čase
- Aktivity a opatření, které jsou cílevědomě zaměřené na ovlivňování osobnosti – mají stanovené cíle
- Proces vědomé a řízené socializace

Výchova je důležitým procesem, který se podílí nejen na utváření osobnosti, ale i na spoluutváření celé společnosti. Jde o činnost životem podmíněnou a život podmiňující.

Vzdělávání

V pedagogice je pojem vzdělávání a výchova na jedné straně spojován, na druhé straně vzdělávání představuje specifičnost, která se nekryje s pojmem výchova. V teorii se vzdělávání chápe jako proces záměrného a organizovaného osvojování poznatků, postojů a dovedností, které jsou realizované prostřednictvím školního vyučování. Výchovu a vzdělávání v praxi nelze oddělit. Každý učitel při své práci během školního vyučování

⁷ JÚZL, M. Základy pedagogiky, Brno, Institut mezioborových studií 2010, s. 19,20, ISBN 978-80-87182-02-4.

⁸ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ V. Člověk-prostředí-výchova. K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido 2001, s. 56 ISBN 80-7315-004-2

jak vzdělává, tak i vychovává. Tuto propojenost vyjadřuje termín výchovně – vzdělávací proces.⁹

Prostředí

Tento pojem je užíván v nejrůznějších významech a souvislostech a lze ho definovat jako souhrn předmětů a jevů živé a neživé přírody. Základním předpokladem vymezení tohoto pojmu je odlišení vnitřního a vnějšího prostředí z hlediska osobnosti. Vnitřní prostředí vyjadřuje souhrn faktorů, mezi které řadíme dědičnost, aktuální zdravotní stav, psychickou a fyzickou kondici. Vnější prostředí zahrnuje mimo materiálních složek i veškeré sociální vztahy.¹⁰

Pomáhající profese

Jedná se profese, které zajišťují řadu povolání a jejichž pracovní náplní je pomáhat lidem. Velmi důležitá pro tuto profesi je osobnost pomáhajícího, která má velký vliv na kvalitu práce ve zdravotnictví, školství i v oblasti psychologie a psychoterapie. Každá z pomáhajících profesí klade důraz na prezentaci specifické části osobnosti, mezi které řadíme zejména empatii, vhléd, citlivost a komunikační schopnosti.¹¹

Sociální patologie

Termín, který označuje škodlivé jevy nebo chování. Je nutné rozlišovat sociální patologii a sociální deviace. Sociální deviace je pojem, který je vyhrazen odchylce od normálu a dělí se na pozitivní, čímž se rozumí přehnané nebo neobvyklé dodržování norem a negativní, která naopak spočívá v jejich porušování.¹²

9 JŮZL, M. Základy pedagogiky, Brno, Institut mezioborových studií 2010, s. 17,20, ISBN 978-80-87182-02-4.

10 KLAPILOVÁ, S. Kapitoly ze sociální pedagogiky, Vyd. 1., Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, 2000, s. 24, ISBN 80-7067-669-8

11 GÉRINGOVÁ, J. Pomáhající profese, Vyd. 1, Triton 2011, s. 25, ISBN 978-80-7387-394-3

12 MŮHLPACHR, P., VAVŘÍK, M. Sociální patologie, Institut mezioborových studií Brno, 2010

1.2 Přehled problematiky v literatuře

K jedním z hlavních děl pojednávajících o problematice sociální pedagogiky lze zařadit monografii Krause „**Základy sociální pedagogiky**“, která zobrazuje komplexní pohled na historii i současnost sociální pedagogiky u nás i v zahraničí. Seznamuje nás s metodologickými východisky a charakterizuje ji jako vědní disciplínu i studijní obor. Věnuje se problematice sociálního prostředí a s ním spjatých výchovných institucí, sociálně pedagogické komunikaci, aktuálním možnostem při pomoci v nejrůznějších životních situacích a sociálně výchovnému působení v terénu.

Mezi významná díla sociální pedagogiky řadíme publikaci Kraus, Poláčková at al. „**Člověk – prostředí – výchova**“, která podává pohled do sociálních souvislostí při formování jedince a to vlivem mikro, lokálního a celospolečenského prostředí. Problémy životního způsobu a jeho utváření, volného času, životních, výchovných a krizových situací sociální pedagogiky jsou zde zahrnuty včetně otázek sociální pedagogiky i otázek sociálně pedagogické profese.

Procházka je dalším autorem monografie „**Sociální pedagogika**“, která přináší ucelený přehled problematiky, která je předmětem zájmu sociální pedagogiky. Autor se zaměřuje na oblasti vlivu prostředí a výchovy, na rozmanitost výchovných vlivů jednotlivých sociálních prostředí, v nichž se realizuje sociálně pedagogická praxe. Rovněž je zde zohledněno téma negativních sociálních vlivů a sociální prevence.

Významným slovenským autorem sociální pedagogiky je stěžejní knihou monografie Bakošové „**Sociálna pedagogika jako životná pomoc**“, která poukazuje na pomáhající charakter sociální pedagogiky. Jsou zde vymezena teoretická východiska, vztah, k rodině, škole a k jiným vědám a poukazuje na možnosti sociální pedagogiky při řešení některých sociálních a sociálně patologických problémů. V neposlední řadě autorka uvádí profil sociálního pedagoga jeho profesní kompetence.

Mezi další významné zahraniční autory bychom mohli zařadit monografii Wroczyńského „**Sociálna pedagogika**“ v níž se zaměřuje nejen na úlohu sociální pedagogiky a prostředí, ale také na mimoškolní výchovné prostředí a výchovu mládeže mimo školu. Autor uvádí i požadavky měnící se civilizace a systému osvěty a výchovy.

1.3 Význam sociální pedagogiky ve školství

Škola jako sociální instituce má stanovené výchovné cíle a školní prostředí je nejčastěji sledováno z hlediska cílevědomého výchovně vzdělávacího působení. Její specifika spočívají v interakci dvou generací, dětí a dospělých. Nejdůležitějším požadavkem na školu je zabezpečení vzdělávání a dnešní doba také vyžaduje po škole realizaci úkolů v oblasti výchovné, který je často podceňovaný. Škola mnohdy nevyužívá možnosti působení v oblasti primární prevence negativních společenských jevů protože „*vnuknout dítěti ideu, že jiní schvalují, či neschvalují takové, či jiné jednání, to nezajišťuje ještě, že bude samo cítit schvalování či neschvalování vůči těmto aktům*“.¹³

Jak uvádí Procházka, odborná připravenost pracovníků zajišťující primární prevenci v duchu sociální pedagogiky je nezbytná. Tato připravenost se netýká pouze drogové problematiky, ale i dalších sociálně nežádoucích jevů a má také porozumět širším sociálním aspektům jejich vzniku. Realizace preventivních programů na školách musí být realizovanýma pod vedením teoreticky i prakticky připraveného pracovníka, kterým je metodik prevence. Sociální pedagog, který má dostatečné vysokoškolské vzdělání může v oblasti primární prevence přinést řadu efektů ve vzdělávání a výcviku učitelů v oblasti prevence a může pořádat kurzy sociálních dovedností. Jeho schopnosti jsou založeny na efektivní práci s danou cílovou populací. Organizace a evaluace preventivních programů nabízí několik možností:

- Zapojení se do koordinace aktivit v regionech – preventivní akce realizované ve školách se liší dle regionů a jsou stanoveny v rámci konkrétní krajské preventivní strategie. Každá škola tak řeší své dílčí priority a nevnímá širší aspekty problémů. Role sociálního pedagoga k tomu může významně přispět zprostředkováním zkušeností mezi školami, implementovat Žákům chybí odpovídající reakce na své problémy a potřeby příklady z praxe prosazovat klíčová témata prevence.

¹³ PŘADKA, M., KNOTOVÁ, D., FALTÝSKOVÁ, J. Kapitoly ze sociální pedagogiky, UK PdF MU Brno, 2004, s. 28

- Zapojení do efektivní realizace preventivních programů přímo ve školách – vztah žáků ke kvalitě realizovaných programů je ve všech regionech stejný a uvádí nejčastější chyby nebo problémy v praxi.

Uvedené problémy v systému prevence a v její realizaci umožňují další perspektivy pro výchovnou a poradenskou aktivitu sociálních pedagogů. Speciální pedagog pomáhá řešit situace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, školní psycholog funguje jako relativně nezávislý supervizor, terapeut, poradce a lektor a sociální pedagog může pomoci škole překlenout rozdíly u žáků z různých sociálních prostředí, z rodin z výraznými odlišnostmi výchovných stylů. Dokáže reagovat na specifika žáků a zná odpověď na výskyt nežádoucího chování a zapojuje se do preventivních a intervenčních programů a opatření¹⁴.

Sociální pedagog by měl mít obsahově vymezenou práci na základních a středních školách. Na českých vysokých školách jsou vzdělávání studenti v oborech sociální pedagogika, ale v zákoně o pedagogických pracovnících ani v katalogu profesí jej neuvádí.

¹⁴ PROCHÁZKA, M. Sociální pedagogika Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. s. 128-132, ISBN 978-80-247-3470-5

2 CHARAKTERISTIKA HLAVNÍHO PROBLÉMU SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY VE ŠKOLSKÉM PROSTŘEDÍ

Jak jsem již zmiňovala v předchozí kapitole, není profese sociálního pedagoga v katalogu pedagogických profesí uvedena a tudíž můžeme konstatovat, že tato profese v tomto odvětví neexistuje.

V současné době je reforma školství prioritou našeho vzdělávacího systému. Za základní pilíře, na kterých stojí vzdělávání 21. století se považuje:

- Učit se být
- Učit se poznávat
- Učit se jednat
- Učit se žít společně

Podle Mikulkové je sociální pedagogika v tomto kontextu základní vědní disciplínou, jejíž využití ve vzdělávání a ve školství vede k naplňování prvořadého cíle. Sociální pedagogové mohou být ve školství vedeni pouze jako sociální pracovníci, vychovatelé, asistenti pedagoga nebo pedagogové volného času. Ve školských poradenských zařízeních, ve střediscích výchovné péče a speciálně pedagogických střediscích není sociální pracovník uveden. Základní otázkou, kterou je nutné se zabývat patří profesní zařazení sociálního pedagoga, jeho statut pedagogického pracovníka i odborné způsobilosti. Sociální pedagogika v oblasti školství je považována za nezbytnou součást pregraduální přípravy učitelů z důvodu výchovy k sebevýchově a rozvoji životních dovedností žáků, přípravy pro práci se skupinou, efektivní interní a externí komunikace, diagnostika a řešení jednotlivých patologických jevů a krizové kompetence.

Mikulková dále jako sociální pedagog uvádí *„paradoxem zůstává, že tím, že jsem vystudovala sociální pedagogiku a v praxi měla možnost ověřit její odborný přínos i v oblasti školství, jsem byla nezařaditelná a své místo jsem po nerovném boji byla nucena*

opustit. Přesto toto období vnímám jako velmi významné nejen v osobní a profesní rovině, ale také jako průkopnickou práci v oblasti sociální pedagogiky ve školství“¹⁵

Čech provedl výzkum na základních školách týkající se problému a fungování, které bylo zaměřeno na následující klíčové oblasti:

- klima školy a vztahy v ní
- problémy všedního dne základní školy
- možnosti a pomoc řešení problémů učiteli s žáky a rodiči
- škola v očích rodičů, spolupráce s rodiči

V druhé fázi výzkumu byl ředitelům představen sociální pedagog a jeho kompetence, kterými je svým studiem vybaven a ředitelé měli podat vyjádření k jeho uplatnění ve školských zařízeních.

Klima školy je vnímáno jako klíčový faktor, protože pokud má škola fungovat jako celek, je nezbytné vztahy a klima pozitivně podněcovat a eliminovat negativní vlivy. Škola nemůže a nesmí fungovat izolovaně v lokálním prostředí školy, ale musí být vnímána jako otevřená instituce, která je součástí kulturního a společenského dění.

Velmi vážným problémem je nedostatek odborníků a špatná spolupráce s jinými odborníky. Velmi často chybí odborníci na řešení konkrétních problémů přímo ve školách a s odbornými pracovišti není spolupráce optimální pro jejich velkou přetíženost.

Vážný problém spočívá v kladení příliš velkého tlaku na učitele a jejich kompetence mimo vzdělávací činnost také na činnost výchovnou, diagnostickou a preventivní.

Profese sociálního pedagoga s jeho kompetencemi je pro školy velkou nutností pro komplexní řešení sociálních a výchovných problémů, a jejich předcházení. Hlavní problém

¹⁵ MIKULKOVÁ, M. Sociální pedagogika a její místo ve školství, [cit. 2016-07-23]. Dostupné z [www: http://www.socioklima.eu/program/files/prispevek_do_sborniku.pdf](http://www.socioklima.eu/program/files/prispevek_do_sborniku.pdf)

v přijetí je vnímán především v legislativním ukotvení sociálního pedagoga, v nedostatku finančních prostředků a zejména ve vymezení kompetencí v rámci školy.¹⁶

2.1 Sociální pedagog jako odborník pomáhajících profesí

Pomáhání vychází z altruistických potřeb člověka, kdy základem je nezištná láska k bližnímu bez nároku na odměnu. Fenomén pomoci je spojen s dobrovolnictvím. V průběhu 20. století získává pomáhání postupnou profesionalizaci, kdy se pomáhající profese, kterými jsou sociální práce, poradenství, sociální pedagogika nebo psychoterapie ve společensko-vědní oblasti vyprofilovaly. Z pohledu sociální pedagogiky je definice pomoci jako aktivní účast při řešení životních situací, s konkrétním cílem. Tyto činnosti se snaží kompenzovat nedostatky, aktivizovat člověka ve snaze zajistit mu sociální i psychickou stabilitu a sociální nezávislost. Vzhledem k tomu, že společnost je vysoce pluralitní a individualizovaná, existuje mnoho lidí, kteří selhávají a upadají do zvláštního typu lhostejnosti. S touto skutečností narůstá význam pomoci a pomáhajících profesí. Vznikají občanská sdružení, ekologická hnutí, organizace a hnutí proti násilí a dodržování lidských práv, organizace humanitární pomoci podporující solidaritu s lidmi v nouzi. Tato pomoc má různé podoby – materiální, zajišťující základní biologické potřeby, zdravotní, poradenskou, vzdělávací a výchovnou. V tomto pojetí je sociální pedagogika pozitivní a jejím cílem je poskytovat pomoc dětem, mladistvým a dospělým v různých typech prostředí.

Pomáhající profese a pomáhání mají spojitost s různou mírou kontrolních mechanismů, kterých pracovníci mohou využít. Disponující vyšší mírou kontroly jsou sociální kurátoři, probační pracovníci nebo vězeňská služba. Pracovníci na linkách důvěry, v krizových a nízkoprahových centrech nedisponují žádnou formální pravomocí. Cílem pomoci

¹⁶ ČECH, T., Vize uplatnění sociálního pedagoga v procesu ozdravení školy, 2. konference Škola a zdraví 21, Brno 2006, s. 3 [cit. 2016-07-31]. Dostupné z [www: http://www.ped.muni.cz/z21/2006/konference_2006/sbornik_2006/pdf/050.pdf](http://www.ped.muni.cz/z21/2006/konference_2006/sbornik_2006/pdf/050.pdf)- čech

je přeměna pasivního příjemce v aktivního odpovědného občana¹⁷. Podle Krause má pomoc charakter:

- Poskytnutí pomoci, ochoty naslouchání, neodsuzujícího empatického postoje, zájmu o stabilizaci a navození atmosféry důvěry
- Výchovně-vzdělávacího působení s vysvětlením příčin a souvislostí, s možnostmi řešení dané situace a s přínosem aktuálních nových informací, které s daným problémem souvisejí
- Poradenský s možností hledání konkrétního způsobu řešení na základě provedené předcházející analýzy příčin a souvislostí s případným kontaktováním dalších institucí a organizací, kterými jsou např. pedagogicko-psychologické poradny, úřady práce apod.¹⁸

Role pomáhajícího pracovníka má podle Géringové daná pravidla a očekávání. Existuje šest pravidelně opakujících se vlastností jako odpověď na otázku „*Jak si představujete ideálního pracovníka pomáhajících profesí?*“, kterou Géringová pokládala studentům a účastníkům kurzů. Pomáhající pracovník má být vlídný, ochotný, klidný, vyrovnaný, empatický, zapálený pro věc, a má mít rád svoji práci. Znalosti a dovednosti se objevily až na posledním místě. Uvedené hodnocení odpovídá celkovému nastavení ve společnosti. Co společnost očekává od pracovníků pomáhajících profesí v realitě neodpovídá struktuře institucionálně poskytovaného vzdělání. Nedostatkem institucí, které vzdělávají budoucí pracovníky pomáhajících profesí chybí vzdělání specializující se na rozvoj a budování osobnosti a učení se zvládat stres v krizových situacích, komunikace ve skupinách, týmová práce a předcházení stavu vyhoření. Je nedostatek informací o vzniku svépomocných intenzivních profesních skupin a možnostech terapeutické podpory. Pracovníkům pomáhajících profesí v dalším vzdělávání chybí propracovaná koncepce reagující na potřeby a zátěže, kterou práce přináší.¹⁹

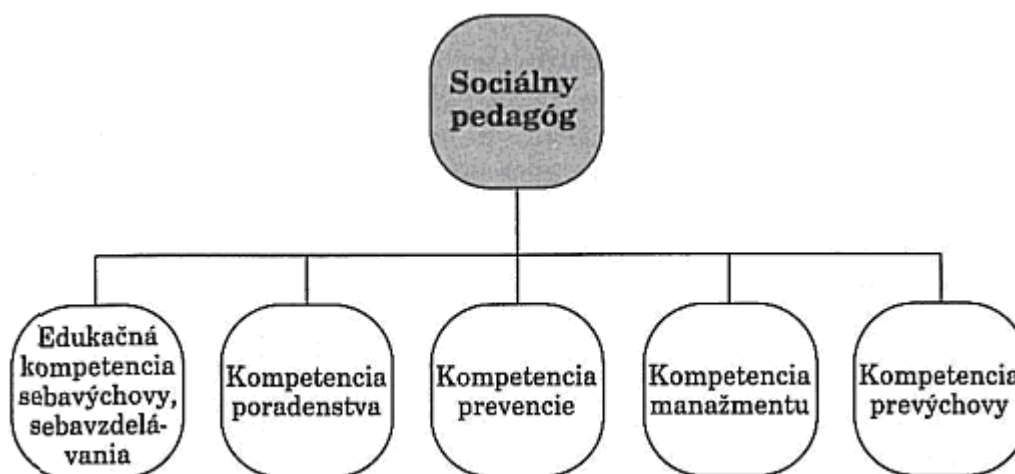
¹⁷ KRAUS, B. Základy sociální pedagogiky. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. s. 133-136, ISBN 978-80-262-0643-9

¹⁸ KRAUS, B. Základy sociální pedagogiky. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. s. 137, ISBN 978-80-262-0643-9

¹⁹ GÉRINGOVÁ, J. Pomáhající profese, Vyd. 1, Triton 2011, s. 36, ISBN 978-80-7387-394-3

Kompetence sociálního pedagoga

Je velmi důležité vymezit hlavní požadavky práce sociálního pedagoga a vymezit kompetence, které jsou uvedeny v odborné literatuře. Bakošová²⁰ specifické kompetence sociálního pedagoga uvádí v následujícím schématu:

Zdroj: Bakošová, Z. Sociálna pedagogika ako životná pomoc, 2008, s. 193

Výchovně vzdělávací kompetence

V oblasti vzdělávání jsou tvůrcem vzdělávacích projektů pro děti, mládež, dospělé, rodiče, jednotlivce, skupiny nebo komunity. V oblasti výchovy dětí a mládeže je vychovatelem podporovatelem v osobním růstu. Rozvíjí a podporuje prosociální chování, lidskost, asertivní chování, efektivní komunikaci, altruismus, solidaritu, úctu, solidaritu a další. Prostřednictvím poznávání osobnosti přes výchovu, prostředí a komunikaci hledá další možnosti sebezdokonalování. Proces sebevýchovy vede k poznání vlastní osobnosti, k přijetí svých nedostatků, k trpělivosti a vytrvalosti. Měl by být příkladem zvládnutí nedostatků, vnějších i vnitřních podnětů, které stojí v cestě k sebevýchově. Další oblastí je samostudium, které vychází z vnitřních potřeb a ve své činnosti musí mít obecné a specifické znalosti, které mohou být předmětem jeho samostudia.

²⁰ BAKOŠOVÁ, Z. Sociálna pedagogika ako životná pomoc. Vyd. 3., Public promotion, s.r.o. 2008, s. 193, ISBN 978-80-969944-0-3

Kompetence poradenství

Sociální pedagog má být aktivně naslouchající odborník se schopností empatie, s uplatněním efektivní komunikace a použitím takových dotazů, které přivedou klienta o poradenství k pochopení dané situace. Jeho kompetencí je navrhnout více alternativ řešení a jaké budou mít důsledky.

Kompetence prevence

Jedná se zejména o kompetence primární a sekundární. Cílem primární prevence je vytvoření atmosféry pro přijetí a pochopení problémů ve společnosti, vytvoření postoje k národnostním menšinám, romskému etniku, k dětem na ulici, z dětských domovů, k bezdomovcům, ke svobodným matkám atd. Tato prevence je poskytována formou letáků, přímých informací, ukázek nebo samotné práci v komunitách, kde lze dosáhnout překonání bariér. Cílem sekundární prevence je poskytnout mladým lidem pozitivní vzory chování, kdy jde o přetváření naučených a odpozorovaných vzorů chování hlavně v rodinném prostředí a v prostředí svých vrstevníků.

Kompetence managementu

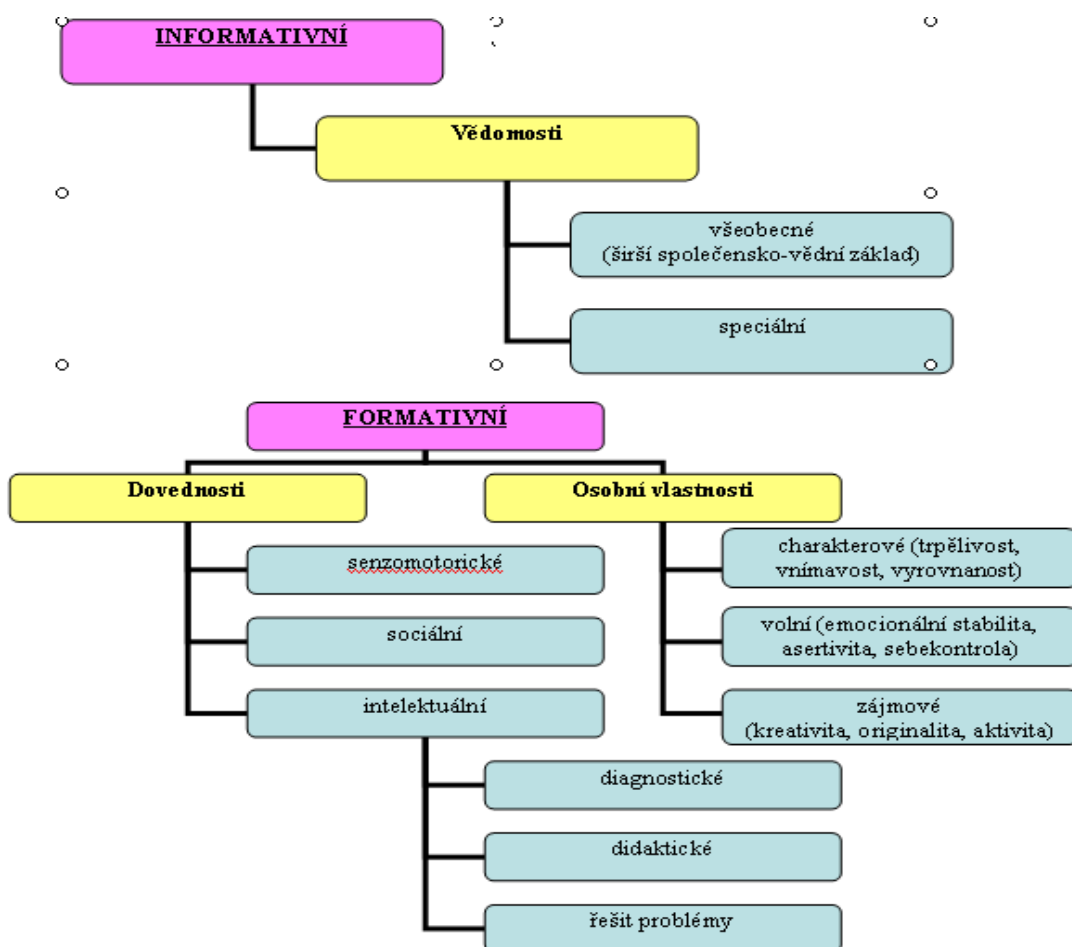
Naše společnost vyžaduje při řešení jakéhokoliv problému dítěte správný postup na úřadě práce, sociálních věcí a rodiny. Dítě vyrůstající v nevhodném prostředí vyžaduje odbornou konzultaci psychiatra, speciálního nebo sociálního pedagoga. V mnoha případech je řešení problémů pro časovou zaneprázdněnost sociálního pracovníka bez odborného vyšetření.

Kompetence převýchovy

Odklon od normy dokáže diagnostikovat sociální pedagog pokud je schopný vychovatel. Odklonem od normy se rozumí oblast mravní, sociální nebo emocionální narušenost, kriminální činy, drogová nebo jiná závislost. Celý proces převýchovy je velice náročný na

čas, výsledky se nedostávají ihned po následném zásahu a proto jsou vyžadovány takové osobnostní předpoklady jako je trpělivost, důslednost, pevná vůle a důvěra.²¹

Podle Krause²² vyplývají příslušné kompetence týkající se požadavků, které v sobě zahrnují určitou vědomostní výbavu, spektrum praktických dovedností a profesionálně etickou identitu. V případě sociálního pedagoga je situace složitější v tom, že k uvedené analýze činností a uplatnění v různých oblastech např. sociálních, výchovných, nápravných je odborná způsobilost diferencována na široké škále. Názorný pohled na model kompetencí sociálního pedagoga uvádí Kraus v následujícím schématu:

Zdroj: KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, Věra. et al. Člověk prostředí výchova. K otázkám sociální pedagogiky, 2001, s. 36

²¹ BAKOŠOVÁ, Z. Sociálna pedagogika ako životná pomoc. Vyd. 3., Public promotion, s.r.o. 2008, s. 193 - 196, ISBN 978-80-969944-0-3

²² KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, Věra. et al. Člověk prostředí výchova. K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001, s.35-36. ISBN 80-7315-004-2

Kompetence sociálního pedagoga jsou spojovány především s jeho profesí a můžeme je chápat jako popis jeho profesní kvality. Slovo „kvalita“ je velmi důležité a představuje podstatný předpoklad respektu, uznání společenského postavení a prestiže a vnímání jako vysokoškolsky připraveného profesionála, odborníka, konzultanta a partnera sociálních pracovníků, vychovatelů a pedagogů při zavádění změn a při rozvoji jednotlivců a skupin. Profesní kompetence zahrnují celou řadu podmínek, předpokladů pro jejich naplnění, kdy nejčastěji jsou zde začleněny znalosti, dovednosti, postoje a zkušenosti, které vždy v originální kombinaci sociální pedagogové uplatňují při svojí činnosti. Kompetence vytvořené na základě analýzy rolí sociálního pedagoga je vyjádřeno v termínu klíčové dovednosti, které jsou uplatňovány v pracovním procesu. Právě klíčové kompetence pomáhají vyrovnávat se se zvládním nároků flexibilního světa práce a s danou skutečností. Procházka uvádí jejich výčet následovně:

- **základní kompetence:** základní myšlenkovou operací, která je předpokladem kognitivního zvládnání nejrůznějších situací a požadavků,
- **horizontální kompetence:** získávání informací, porozumění jim, umět je zpracovávat a pochopit jejich specifičnost,
- **rozšiřující prvky:** základní znalosti v rovině fundamentálních kulturních technik a znalostí důležitých pro dané povolání,
- **dobové faktory:** doplnění mezer ve znalostech k novým poznatkům (např. moderní dějiny a literatura, počítání s množinami, ústava)²³

Obecně můžeme říci, že kompetence představují jistou způsobilost, připravenost k výkonu určitých aktivit a k výkonu konkrétní profese. Těmito kompetencemi jsou rovněž i kompetence osobnostní, které zahrnují zodpovědnost, tvořivost, schopnost řešit problémy, dovednost týmové spolupráce, být sociálně vnímavý a reflexivní. Mezi osobnostní kompetence například patří:

- psychická odolnost a fyzická zdatnost,

²³ PROCHÁZKA, M. Sociální pedagogika Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. s. 75, ISBN 978-80-247-3470-5

- empatie a tolerance,
- osobní postoje a hodnotová orientace,
- osobní dovednosti spočívající v řešení problémů, kooperaci a kritickém myšlení,
- osobní vlastnosti, kterými jsou např. zodpovědnost, důslednost, přesnost, aj.²⁴

Vzdělaný sociální pedagog se schopností porozumět problémům a s uměním vést klienty k názoru na sebe sama a svoji situaci je velmi důležité nejen ve vztahu k jeho autoritě, ale rovněž k úvahám o zařazení sociálních pedagogů do různých oborů společenské praxe. Stanovení profesních činností v oblastech, ve kterých se sociální pedagog může realizovat a plně angažovat při naplňování svých úkolů, můžeme hovořit o níže uvedených skupinách předpokladů:

- **kompetence oborová** – osvojení vědeckých základů svého oboru, které sociálnímu pedagogovi umožní získat vhled do řešených situací, orientovat se v nich a nacházet východiska,
- **kompetence psychologicko-poradenská** – schopnost vytvářet příznivé podmínky pro poradenskou činnost, motivovat klienty ke spolupráci, k poznávání, aktivizovat procesy jejich sebevýchovy, umění řídit rozhovor, vytvářet příznivé sociální, emocionální a pracovní klima,
- **kompetence komunikativní** – ke vztahu ke klientům, k porozumění přínosům řešení situací pro klienty i pro vlastní práci,
- **kompetence organizační a řídicí** – Schopnost plánovat a projektovat svoji činnost, navozovat a udržovat určitý řád a systém ve své práci,
- **kompetence diagnostická a intervenční** – zvládnout porozumět tomu, jak klient myslí, cítí, jedná, jaké to má příčiny a jak mu lze pomoci,
- **kompetence reflexe vlastní činnosti** – činnost sociálního pedagoga jako předmět sebeanalýzy a schopnost ze zjištěného dokázat vyvodit důsledky.²⁵

²⁴ PROCHÁZKA, M. Sociální pedagogika Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. s. 77-78, ISBN 978-80-247-3470-5

²⁵ PROCHÁZKA, M. Sociální pedagogika Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. s. 79, ISBN 978-80-247-3470-5

2.2 Požadavky na profesi sociálního pedagoga

Pojem profese představuje spojení se specifickou skupinou povolání, která je založena na dlouhodobé teoretické přípravě, která je tvoří základ profesionální aktivity. Profesní povolání vyžaduje vyšší kvalifikaci a znalosti, na kterých je založena profesní autorita. K profesi je vázán i etický kodex, který je po formální stránce součástí slibu před nástupem do praxe a po neformální stránce se utváří uvnitř profese jako závazek orientovaný k prosazování veřejného blaha.²⁶

Profese sociálního pedagoga se řadí mezi tzv. pomáhající profese. Osobnost pomáhajícího patří mezi jeden z nejdůležitějších nástrojů, které ve své práci používá. Osobnost je konstrukt, kterým popisujeme nebo vysvětlujeme zvláštnosti lidského jednání a prožívání. Jakékoliv pomáhající povolání vyžaduje důraz na prezentaci určité specifické části osobnosti, např. pedagog využívá schopnosti organizační, empatii, vhléd a citlivost k potřebám dětí.²⁷

Rozsypalová²⁸ se ve své diplomové práci podrobněji zabývá charakteristikou a vlastnostmi klíčových pro práci pomáhající profese a vytvořila tabulku „*osobnostních charakteristik a vlastností pomáhajícího profesionála*“.

Tab. 1 Klíčové osobnostní vlastnosti pomáhajícího profesionála

²⁶ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, Věra. et al. Člověk prostředí výchova. K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001, s.33. ISBN 80-7315-004-2.

²⁷ GÉRINGOVÁ, J. Pomáhající profese, Vyd. 1, Triton 2011, s. 25, ISBN 978-80-7387-394-3

²⁸ ROZSYPALOVÁ, H. Profesní kompetence sociálního pedagoga. ©2009,[cit. 2016-08-05]. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce Vávrová Soňa, s. 42. Dostupné z [www:http://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/9171/rozsypalová_2009_dp.pdf?sequence=1](http://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/9171/rozsypalová_2009_dp.pdf?sequence=1)

• Přitažlivost	• Schopnost navazovat interpersonální vztahy
• Důvěryhodnost	• Schopnost týmové práce
• Komunikační dovednosti	• Trpělivost
• Empatie	• Vlídnost
• Úcta ke klientovi	• Autenticita, kongruence
• Víra v člověka, optimistický pohled na člověka	• Respekt k morálním normám a etickým pravidlům
• Realistické sebezpojetí a sebedůvěra	• Emocionální stabilita
• Schopnost sebereflexe	• Tvořivost a originalita
• Otevřenost	• Schopnost navázat a udržet vztah pracovník-klient a udržovat stanovené hranice
• Upřímnost	• Odolnost vůči psychické zátěži
• Vyrovnanost	• Organizační kompetence
• Ochota se dále sebevzdělávat	

Zdroj: Rozsypalová

Mezi základní úskalí vymezení této profese spočívá v tom, že veškerá její charakteristika je zatím pouze modelová. Ve srovnání s povoláním učitele není modelová definice profese sociálního pedagoga jednoznačná. Podle Krause²⁹ je uvedený pracovník na profesionální úrovni, který „řídí a organizuje výchovný proces a působí na subjekty výchovy ve dvou rovinách“:

1. **Integrační** – sociální pedagog je zaměřen na osoby, které vyžadují odbornou pomoc a podporu
2. **Rozvojová** – sociální pedagog podporuje a upevňuje požadovaný rozvoj osobnosti tak, aby směřoval ke správnému životnímu stylu, k hodnotnému a potřebnému naplňování volného času, kdy se jedná o sociální prevenci, týkající se celé populace, zejména pak dětí a mládeže.

²⁹ KRAUS, B. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008, s. 198 – 199. ISBN 978-80-7367-383-3.

3 UPLATNĚNÍ KOMPETENCÍ SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA VE ŠKOLE

Důležitá rozhodnutí o budoucích možnostech žáků se přijímají ve škole, kde se také odehrávají mnohé konflikty, které se podílejí na znejistění žáků a současně vyvolávají potřebu kvalifikované podpory. Dětem a dospívajícím by mohl specifickou formu podpory poskytnout sociální pedagog ve škole, který může být kompetentním vykonavatelem, sociálně pedagogických úkolů školy. Lze je nastínit ve třech oblastech:

1. sociální výchova
2. sociální poradenství
3. multikulturní výchova

Vychází se ze zkušeností některých sídlištních škol ve Spolkové republice Německo a to zejména v oblasti sociální práce ve škole a je vyzdvižen zájem sociálně pedagogického dění rovněž v českých školách. Toto dění může představovat účinný nástroj v rámci primární prevence a sociálních deviací dětí a mládeže.³⁰

Sociálně pedagogické dění ve škole se dá uskutečňovat jako preventivní nabídka a integrovaná část sociálních služeb, jejíž cílem nemá být omezení výchovného úsilí a odpovědnosti školy, ale má napomoci řešení problémových situací žáků. Kraus s Poláčkovou uvádí, že sociální pedagogové stojící mimo školní hierarchii mohou představovat spojovací článek mezi školou, rodiči a dalšími institucemi vč. oddělení péče o rodinu a děti, oddělení sociální prevence a sociálně právní ochrany dětí.³¹

Školní roli sociálního pedagoga lze nastínit takto:

- *jako pomocníka a „obhájce“ žáka (jeho práv a důstojnosti)*
- *jako mediátora v konfliktech se žáky a rodiči*

³⁰ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ V. Člověk-prostředí-výchova. K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido 2001, s. 192 ISBN 80-7315-004-2

³¹ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ V. Člověk-prostředí-výchova. K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido 2001, s. 192 ISBN 80-7315-004-2

- *jako koordinátora s veřejnou správou*
- *jako iniciátora spolupráce s místními výchovně-vzdělávacími institucemi*
- *jako organizátora volnočasových projektů a aktivit*³²

Kvalita a komplikovanost výchovných úkolů nejen v současnost, ale i v budoucnosti si vyžaduje erudovaný a komplexní přístup, který nemohou realizovat pouze učitelé, protože i ti se sami nacházejí ve svízelných situacích. V jejich náročných úkolech potřebují rovněž pomoc, tzn. odlehčit jim při plnění svých základních funkcí. Je nezbytné, aby učitelé a sociální pedagogové nepracovali jen vedle sebe, ale aby spolupracovali jako partneři a tím lez snižovat výskyt nežádoucích jevů, kterými jsou agresivita, šikana, drogy, nevhodné chování ve školením prostředí. Pro sociálně pedagogické dění ve škole je důležitá její otevřenost společenskému prostředí.³³

Působení sociálního pedagoga v rezortu školství lze v následujících institucích:

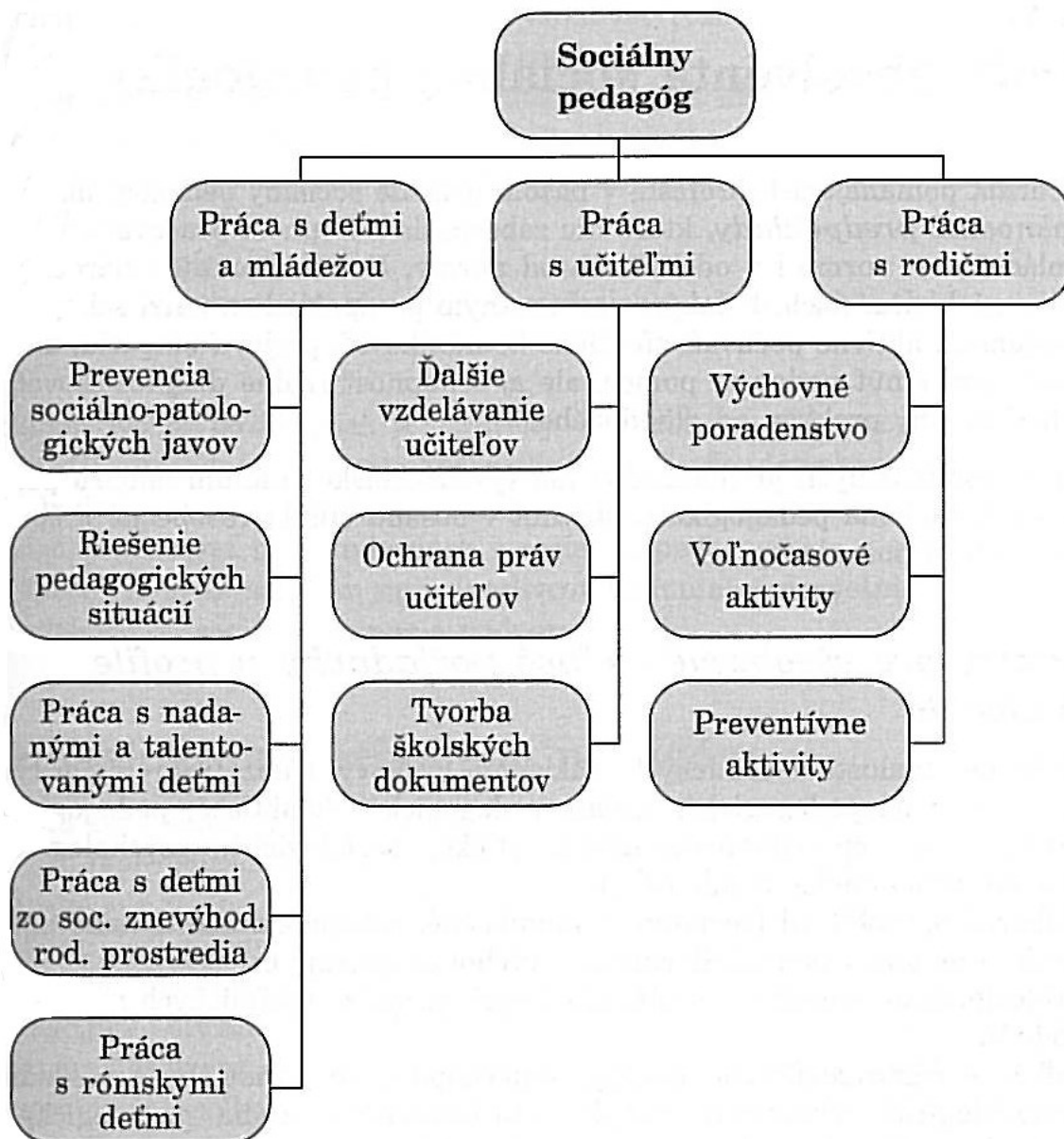
- školní kluby a družiny
- domovy mládeže a střediska volného času
- centrum výchovné a psychologické prevence
- pedagogicko-psychologická poradna³⁴

Schéma znázorňující sociálního pedagoga ve škole podle Bakošové:

³² KRAUS, B., POLÁČKOVÁ V. Člověk-prostředí-výchova. K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido 2001, s. 192 ISBN 80-7315-004-2

³³ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ V. Člověk-prostředí-výchova. K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido 2001, s. 193 ISBN 80-7315-004-2

³⁴ BAKOŠOVÁ, Z. Sociální pedagogika ako životná pomoc. Vyd. 3., Public promotion, s.r.o. 2008, s. 200, ISBN 978-80-969944-0-3

Zdroj: Bakošová, Z. Sociálna pedagogika ako životná pomoc, 2008, s. 197.

Sociální pedagog jako asistent pedagoga

Pravděpodobně jednou z nejnáročnějších pracovních pozic je činnost sociálního pedagoga jako asistenta pedagoga. Je brán jako podpora pro děti se zdravotním postižením i jako asistent pro romské děti. Napomáhá integraci sociálně znevýhodněného dítěte do školního prostředí a do kolektivu svých vrstevníků. Asistent pedagoga není „k ruce“ pouze

začleňovanému žákovi, ale dalším pedagogickým pracovníkem, který zajišťuje plynulost výuky, spolupracuje s učitelem a podle potřeby věnuje pozornost i ostatním žákům ve třídě.³⁵

Sociální pedagog jako vychovatel

Má podíl na organizování volnočasových aktivit a disponuje znalostmi z vývojové psychologie a to z důvodu různých potřeb dětí a mládeže, které mu byly svěřeny. V zájmu dítěte je jeho individuální přístup, osobní zájem a schopnost naslouchání. Týká se to zejména dětských domovů, výchovných ústavů a diagnostických domovů, kde je vychovatel pro svěřené děti dospělým vzorem a rozhoduje o způsobu ponechání pedagogického nadhledu a vhodných citových vazeb.

Sociální pedagog jako pedagog volného času

Zařízení, která jsou součástí školských zařízení zabývající se volnočasovými aktivitami řadíme školní družiny, domy dětí a mládeže, jazykové školy, umělecké školy a jiné.³⁶

Ovlivňováním volného času dětí se rodiče do určité míry zbavují starostí v době, kdy jsou v pracovním procesu nebo plní jiné povinnosti. Součástí výchovy mimo školní vyučování je i rozvoj komunikativních dovedností, sociálních kompetencí a seznamování se s pravidly společenského chování.³⁷

Rozdělení denních aktivit dítěte je v současné společnosti velmi důležité a to z hlediska zamezení a možnosti začlenit se do skupin s delikventním chováním spojeném s užíváním návykových látek, záškoláctvím a pácháním trestné činnosti.

³⁵ KONOPÁSKOVÁ, J. , Kdo může být asistentem pedagoga, [cit. 2016-07-30].. Dostupné z [www: http://www.inkluzce.cz/clanek-436/kdo-muze-byt-asistentem-pedagoga](http://www.inkluzce.cz/clanek-436/kdo-muze-byt-asistentem-pedagoga)

³⁶ CHUDÝ, Š., NUMEISTER, P., JŮVOVÁ, A.(eds.). Vybrané diskurzy teorie a praxe ve vzdělávání a uplatnění sociálních pedagogů v kontextu pomáhajících profesí. Brno: Paido, 2010, s. 36-37 ISBN 978-80-7315-212-3

³⁷ PÁVKOVÁ, J. Pedagogika volného času. 3.aktualizované vyd. Praha : Portál, 2002. s. 40-41 ISBN 80-7178-711-6

Wujek (in Wroczyński)³⁸ ve své publikaci vysvětluje volný čas takto: „*Volný čas neznamená nečinnost nebo absolutní negaci povinností. Tento čas se totiž tráví činnostmi, které se každý oddává z vlastní vůle a nikoho do toho nenutí*“.

3.1 Činnost sociálního pedagoga a jeho vymezení vůči jiným odborníkům ve škole

Podle Emmerové by základní činnost sociálního pedagoga na základních a středních školách měla spočívat v:

- realizování primární prevence sociálně patologických jevů a koordinaci prevence drogových závislostí a dalších sociálně-patologických jevů
- organizaci volnočasových aktivit dětí a mládeže
- sociálním poradenství
- aktivní práci se žáky se znevýhodněného rodinného prostředí
- spolupráci s rodiči³⁹

V dnešní škole by měli učitelé mít oporu u specializovaných odborníků, kdy má každý svoji funkci a roli, ale zároveň každá pozice má určité nedostatky, které nereagují na aktuální potřeby. Pokusme se tedy vymezit funkce jednotlivých odborníků na školách s hodnocením, zda jejich kompetence odpovídají současným potřebám školy ve vztahu k dětem a řešení jejich možných problémů⁴⁰.

³⁸ WROCZYŃSKI, R. Sociálna pedagogika, 1. vyd. Bratislava: SPN, 1968. s. 232

³⁹ EMEROVÁ, I. Pedagogické rozhľady, Súčasný stav v uplatnení sociálnych pedagógov na základných a stredných školách, Časopis pre školy a školské zariadenia 2/2009, Bratislava, roč. 18, s. 12. [cit. 2016-07-30]. ISSN 1335-0404. Dostupné z www: <http://www.rozhľady.pedagog.sk/cisla/pr2-2009.pdf>

⁴⁰ ČECH, T., Vize uplatnění sociálního pedagoga v procesu ozdravení školy, 2. konference Škola a zdraví 21, Brno 2006, s. 4 [cit. 2016-07-31]. Dostupné z www: http://www.ped.muni.cz/z21/2006/konference_2006/sbornik_2006/pdf/050.pdf- čech

Výchovný poradce

Jeho pozice se řadí mezi základní funkce základních škol ve vztahu k žákům se vzdělávacími a výchovnými problémy. Hlavním úkolem výchovného poradce je zajištění kontaktu se žáky a sledování způsobu, jak se ve škole projevují a chovají, depistáž žáků, kteří vyžadují zvláštní pozornost a v této souvislosti je jeho klíčová spolupráce s dalšími odborníky, zejména pak s rodiči na odstranění příčin problémů. Měl by být mediátorem ve vztahu učitel – žák, zabývat se začleněním postižených žáků a zprostředkovatelem nových metod pedagogické diagnostiky a intervence. Vzhledem k tomu, že je pro jeho práci vymezena doba 1 – 3 hodiny týdně, je zcela nemožné vykonávat řádně veškeré činnosti. V mnoha případech žáci nemají důvěru k výchovnému poradci, a to z důvodu udělování trestů.⁴¹

Mezi výchovným poradcem a sociálním pedagogem je rozdíl v tom, že sociální pedagog je profesně vystudovaný, kdežto výchovný poradce je obvykle pedagog se speciálním kurzem. Sociální pedagog v rámci prevence dokáže předcházet možným problémům, naproti tomu výchovný poradce řeší již problémy vzniklé. Jak jsem již zmiňovala výše, hledisko časové doby výchovného poradce je velmi malé a mělo by stát za zamýšlení výchovnému poradci pomoci. Tyto činnosti by měly být vykonávány do hloubky a s tím by mohl pomoci sociální pedagog.

Školní metodik prevence

V druhé polovině devadesátých let 20. století se objevil v českých školách školní metodik prevence a od té doby jeho práce se značně zdokonalila. Z počátku byl nazýván protidrogovým preventista a současně jeho práci vykonával výchovný poradce. Postupně se rozsah jeho činnosti začal rozšiřovat a po roce 2000 se předmětem jeho práce stala rovněž i prevence sociálně patologických jevů v širším pojetí a školám bylo doporučeno oddělit od sebe činnost výchovného poradce a metodika prevence. V současnosti

⁴¹ ČECH, T., Vize uplatnění sociálního pedagoga v procesu ozdravení školy, 2. konference Škola a zdraví 21, Brno 2006, s. 5 [cit. 2016-07-31]. Dostupné z [www: http://www.ped.muni.cz/z21/2006/konference_2006/sbornik_2006/pdf/050.pdf](http://www.ped.muni.cz/z21/2006/konference_2006/sbornik_2006/pdf/050.pdf)- čech

je preferována jeho činnost se zaměřením na primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů. Na základě metodického doporučení č.j. 21291/2010-28, k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, je primární prevence rizikového chování žáků v kompetenci MŠMT s prioritním zaměřením na předcházení rozvoje – šikany, agrese, kyberšikany, násilí, vandalismu, záškoláctví, závislostnímu chování, užívání návykových látek, anorexii, bulimii, sexuálnímu rizikovému chování a dalších. Hlavním cílem školního metodika prevence je jak tvorba minimálního preventivního programu, tak i koordinace jeho plnění.⁴²

Dle mého názoru, by sociální pedagog v rámci svých profesních kompetencí dokázal spolupracovat s metodikem prevence a doplnit jeho práci o vyšší preventivní působení.

Školní psycholog

V tzv. Bílé knize, která je strategickým dokumentem českého školství je definován školní psycholog jako odborník zvládající nároky způsobené rychlými společenskými změnami. Nelze ho chápat jako diagnostika a poradce žáků v jejich problémech, ale jako pomoc škole rozvíjet se a stávat se kvalitnější školou. Jeho hlavní výhodou je užší spojení se školním životem, odklon od diagnostické činnosti a kontinuity péče o žáky s problémovým chováním. Školní psychologové jsou soustředěni nejen na žáky, ale i na rodiče, učitele a na vedení školy. Náplň práce školních psychologů a role školních poradenských pracovišť byla dříve vymezena vyhláškou č. 72/2005 Sb., v novém znění vyhlášky č. 116/2011 Sb., a věstníkem č. 7 z roku 2005. Školní psycholog má vykonávat metodické, informační, konzultační, poradenské a diagnostické činnosti.⁴³ I zde je prostor a možnosti provázání školního psychologa a sociálního pedagoga.

⁴² KNOTOVÁ, D. a kolektiv. Školní poradenství. Praha: Grada Publishing, 2014, s.51-54. ISBN 978-80-247-4502-2.

⁴³ KNOTOVÁ, D. a kolektiv. Školní poradenství. Praha: Grada Publishing, 2014, s.55-56. ISBN 978-80-247-4502-2.

Školní speciální pedagog

Ustanovení funkce speciálního pedagoga na školách vyplývá ze zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání a je dána především vyhláškou č. 72/2005 Sb. poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších právních předpisů. MŠMT vydalo ještě před vznikem zákonných norem metodický pokyn, na základě kterého mohl ředitel školy funkci speciálního pedagoga zřídit. V současnosti je školní speciální pedagog na základních školách poměrně často a to z vyplývajícího trendu integrace a inkluze ve vzdělávání žáků se specifickými vzdělávacími potřebami. Přílohou č. 3, vyhlášky č. 72/2005 Sb., jsou dány jeho standardní činnosti, ale konkrétní působení a práce na školách je odlišná v závislosti na specifických potřebách školy. Aby speciální pedagog mohl poskytovat poradenské služby, je nutný písemný souhlas zákonného zástupce žáka.

Postavení speciálního pedagoga na škole je ve velice specifické roli i pozici, a to především ve vztahu k žákům i ostatním pedagogům.⁴⁴

Školní romský pedagogický asistent

Náplní jeho práce je pomoc žákům aklimatizovat se na školní prostředí, pomoc pedagogům ve vlastní výchovně-vzdělávací činnosti, při komunikaci s romskými dětmi, při odstraňování výchovných a vzdělávacích potíží, při mimoškolních činnostech školy a zejména ve spolupráci s rodiči žáků a s romskou komunitou v místě školy. Romský asistent je velmi důležitý komunikační spoj mezi školou a romským žákem, resp. jeho rodinou. V dnešní době je velmi málo asistentů, kteří mají kurs pro romské asistenty a další osobnostní a vzdělanostní předpoklady. Zásadním nedostatkem asistentů je neznalost romského jazyka. Zde se nachází velký prostor pro sociálního pedagoga, který by měl bez výukové povinnosti dostatečnou možnost pro vytváření a realizaci preventivních programů, komunikaci s rodiči i učiteli a podchycení problémových dětí nebo skupin v rámci školy.

⁴⁴ ŽLUNKOVÁ, J. Práce speciálního pedagoga na základní škole, s. 4, [cit. 2016-07-31]. Dostupné z: http://www.pdf.upol.cz/fileadmin/user_upload/PdF/aktuality/2014/Zlunkova_26_11_2014_sem_z_praxe.doc.

Klíčová je také zaměřenost na úspěšnou integraci dětí ze všech minoritních skupin, nejen těch romských.⁴⁵

3.2 Vymezení sociálního pedagoga ve vztahu k žákům, učitelům a rodičům

Žáci, učitelé, rodiče a zřejmě i veřejnost se řadí k jedním z hlavních objektů práce sociálního pedagoga ve škole.

Bakošová⁴⁶ upozorňuje, jak by práce sociálního pedagoga ve škole mohla být orientována.

Při práci s dětmi a mládeží se jedná především o:

- „prevenci sociálně-patologických jevů
- řešení pedagogických situací
- práci s nadanými a talentovanými dětmi
- práci s dětmi ze sociálně znevýhodněného rodinného prostředí
- práci s romskými dětmi“

Autorka dále ve své publikaci Sociální pedagog a jeho kompetencie uvádí jednotlivé úkoly, které sociální pedagog ve vztahu k žákům plní:

- pomáhá žákům začlenit se do kolektivu
- v sociálním chování žáků, zejména při emociálních, mravních a sociálních poruchách

⁴⁵ ČECH, T., Vize uplatnění sociálního pedagoga v procesu ozdravení školy, 2. konference Škola a zdraví 21, Brno 2006, s. 6-7 [cit. 2016-07-31]. Dostupné z [www: http://www.ped.muni.cz/z21/2006/konference_2006/sbornik_2006/pdf/050.pdf](http://www.ped.muni.cz/z21/2006/konference_2006/sbornik_2006/pdf/050.pdf)- čech

⁴⁶ BAKOŠOVÁ, Z. Sociální pedagogika ako životná pomoc. Vyd. 3., Public promotion, s.r.o. 2008, s. 197, ISBN 978-80-969944-0-3

- v situacích, kdy je narušené jejich sociální prostředí a rodinná výchova, případně kde se vyskytuje syndrom CAN
- v situacích oslabení zdravotního stavu žáků, dbá na jejich psychohygienu ve smyslu zabezpečování zdravého životního stylu
- při násilí ve škole, chrání práva dětí a mládeže a spolupracuje s dalšími odborníky.⁴⁷

Učitelé ve škole jsou rovněž dalším zájmem práce sociálního pedagoga. Vymezení úlohy k nim spočívá v monitoringu a pomáhání řešit pedagogické situace zejména u začínajících učitelů, s citem reaguje na jejich potřeby v oblasti relaxace, psychohygieny a také v předcházení syndromu vyhoření. Podporuje je v dalším vzdělávání organizuje pro ně různé kurzy, chrání jejich práva před agresivním chování rodičů a učí je zručnosti v oblasti ochrany důstojnosti.⁴⁸

Dle mého názoru je přítomnost sociálního pedagoga ve škole nezbytná a byla by prospěšná pro všechny zúčastněné strany, jak pro žáky, učitele i pedagogické pracovníky. Učitelům by umožnila větší možnost soustředění se na výchovně vzdělávací proces a celkové zkvalitnění školních aktivit.

Dalším neopomenutelným vztahem je vztah k rodičům dětí ve škole. Bakošová vymezuje úlohu spolupráce sociálního pedagoga a rodičů při disharmonickém a narušeném rodinném prostředí a při nevhodné rodičovské výchově. Také pomoc při poskytování poradenství ve výchovném procesu spojeném s vývojem dítěte, v oblasti prevence sociálně patologických jevů a jiných možných rizicích pro jejich dítě. Důležitá pomoc je s efektivní komunikací mezi rodiči a dětmi.⁴⁹

⁴⁷ BAKOŠOVÁ, Z. Sociálny pedagóg a jeho kompetencie. In: Sociálny pedagóg. Zborník referátov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Bratislava: Univerzita Komenského, 2006, s. 27. ISBN 80-223-2205-9.

⁴⁸ BAKOŠOVÁ, Z. Sociálny pedagóg a jeho kompetencie. In: Sociálny pedagóg. Zborník referátov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Bratislava: Univerzita Komenského, 2006, s. 27. ISBN 80-223-2205-9.

⁴⁹ BAKOŠOVÁ, Z. Sociálny pedagóg a jeho kompetencie. In: Sociálny pedagóg. Zborník referátov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Bratislava: Univerzita Komenského, 2006, s. 28. ISBN 80-223-2205-9.

3.3 Sociální pedagog a jeho možné preventivní a poradenské kompetence ve škole

Ve škole může být sociálně pedagogické dění realizováno pomocí preventivní nabídky a integrované části sociálních služeb. Nemá omezit výchovnou snahu a odpovědnost školy, ale má napomoci řešit problémové situace žáků. V případě, že probíhá v rámci týmové práce, může být všestranně prospěšná.

Sociální pedagogové jako pracovníci, kteří stojí mimo školní hierarchii mohou představovat „*spojovací článek mezi školou, rodiči a dalšími institucemi*“ včetně oddělení péče o rodinu a děti, sociálně právní ochrany i oddělení sociální prevence.⁵⁰

Při prevenci sociálně patologických jevů na školách je nutné přihlížet k věkové kategorii, psychosociálnímu vývoji každého jedince, dosažené míře úrovně chování, k rozumové, mravní a sociální zralosti. Rodinné a zejména školní prostředí má v socializaci dítěte rozhodující úlohu. Jde o prostředí, které je pro rozvoj osobnosti dítěte určující. Právě rodina, která je primární socializační činitel často ve svých základních funkcích selhává, dítě tak nenachází příznivé podmínky pro naplnění základních potřeb a nastávají tak různé problémy vyúsťující v porušování etických a společenských norem. Ve zmírnění negativních dopadů může významnou úlohu sehrát právě škola. V rámci školního prostředí je pro dítě nejdůležitější osobou učitel, kdy jeho osobnost má velice významnou úlohu v případě negativního působení rodinného prostředí. V takových případech je velice důležité pro pedagoga získání důvěry žáka k působení významného činitele k určité pomoci a nápravě.

V mnoha ohledech je mnohem problematictější spolupráce s rodiči dětí, u kterých škola zaznamenává poruchové chování. Rodiče si mnohdy nepřipouští problémy dětí, nepřiměřeně je hájí, z učitelů se tak stávají namísto partnerů nepřátelé a komunikace s nimi tak velmi často selhává. Rodiče delikventních dětí spolupracují se školou daleko hůře, než rodiče bezproblémových dětí. Z tohoto důvodu je ve spolupráci rodiny a školy spatřován významný preventivní aspekt, a to ve snaze vzbudit u rodičů zájem o školní vzdělávání

⁵⁰ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ V. Člověk-prostředí-výchova. K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido 2001, s. 192. ISBN 80-7315-004-2

jejich dítěte. Tento zájem je často odrazován jejich celkovými postoji ke škole nebo ke vzdělávání jako k hodnotě. Škola má v rodině nacházet partnera a mělo by docházet k vzájemné podpoře a vyvážené komunikaci.

Výchovné problémy, se kterými se dítě potýká ve školním prostředí v rámci socializace činí velké problémy. V České republice od druhé poloviny minulého století existuje síť poradenských služeb zaměřených na korekci speciálních výukových a výchovných problémů žáků. Dochází ke změně problémovosti žáků, jejich rodin a rovněž celého pedagogického působení uvnitř školního kolektivu. V tomto ohledu dochází k rozvoji poskytování odborných poradenských služeb ve smyslu rozšíření subjektů, se kterými má pedagog možnost existující problémy konzultovat⁵¹. Zde vidíme prostor pro uplatnění sociálního pedagoga.

Na současnou školskou koncepci primární prevence nahlížíme jako na jádro preventivních programů všeobecně, protože zahrnuje hlavní a nejpočetnější cílovou skupinu z hlediska preventivního působení. Další rezorty zabývající se primární prevencí určené pro cílové skupiny a instituce by měly respektovat základní nastavení školské prevence v případě, že se svými programy vstupují do školských institucí. Nezbytností a respektováním hledisek jednotlivých oblastí tvorby preventivních programů jako jednoho rámce jsou vlastnosti a potřeby cílových skupin.⁵²

Cílem preventivních funkcí, respektive sociálně – pedagogické prevence sociálního pedagoga je předcházení narušených intra- a interpersonálních vztahů, sociálních rozporů mezi jednotlivci a prostředím, běžných i náročných životních situací, zejména sociální a výchovné povahy, sebevýchova jednotlivce a mnohá další. Sociální pedagog jako erudovaný odborník v oblasti edukace a společnosti, jež podrobuje komplexnost vzájemných vztahů mezi výchovou a sociálním prostředím různé typologie s cílem vytvořit

⁵¹ FIRSTOVÁ, J. Prevence sociálně patologických jevů na školách, [cit.2016-08-05]. Dostupné z [www: http://bezpecnostni-sbory.wbs.cz/clanky/3_2014/prevence_socialne_patologickych_jevu_na_skolach_-_bs_2014.pdf](http://bezpecnostni-sbory.wbs.cz/clanky/3_2014/prevence_socialne_patologickych_jevu_na_skolach_-_bs_2014.pdf)

⁵² MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ, L. ZAPLETALOVÁ, J. NOVÁK, P., Primární prevence rizikového chování ve školství, Sdružení SCAN, 2010, Univerzita Karlova v Praze, 1. lékařská fakulta, Psychiatrická klinika 1. LF a VFN, Centrum Adiktologie, s. 61. ISBN 978-80-87258-47-7.

optimální podmínky pro nenarušenou edukaci, socializaci a toleranci, kdy tyto kroky mají zejména preventivní charakter.⁵³

Při prevenci sociálně patologických jevů má důležitou roli také to, jak děti a mládež tráví svůj volný čas. Volný čas můžeme posuzovat z odlišných pohledů, např. ekonomického, sociologického a sociálně-psychologického, politického, zdravotně-hygienického, pedagogického a pedagogicko psychologického. Všechny tyto pohledy jsou vzájemně propojeny a není možno je posuzovat samostatně. Způsob jakým využíváme svůj volný čas je jedním z ukazatelů životního stylu. Na utváření životního stylu a na způsobu využití volného času se významně podílí rodina. Zapojování rodičů i dalších dospělých do činnosti dětí ve volném čase a tím účinné spolupráce mají za cíl výchovná zařízení. Stejně tak na zlepšování úrovně rodinné výchovy může přispět profesionalita pedagogů.⁵⁴ Podle Emmerové význam volného času v současnosti představuje významnou individuální, společenskou a pedagogickou hodnotu. Praktické využití volného času významně přispívá k prevenci sociálně-patologických jevů dětí a mládeže. „*Vytváření dostatečných možností k pozitivním volnočasovým aktivitám a zapojení dětí a mládeže do pravidelné zájmové činnosti je nevyhnutelným předpokladem jejich pozitivního vývinu*“.⁵⁵

Jednou ze základních oblastí působení sociálního pedagoga je problematika sociálně patologických jevů jako oblast narušené nebo deformované socializace jedince a skupiny. Podle Mikulkové je cílem eliminace sociálně patologických jevů motivování „žáka“ k orientaci na zdravý životní styl, na vědomé vzdělávání se a získávání životních dovedností. Optimální využití profese sociálního pedagoga vidí Mikulková v konceptu tzv. třídního pedagoga, jehož podstatnou náplní práce je přímá práce se třídami v rámci třídnických hodin, monitorování, diagnostikování problémových jevů, vytvoření individuálních a třídních výchovných programů. Tímto návrhem by bylo zabráněno časově

⁵³ HATÁR, C. Sociálny pedagóg v systéme sociálno-edukačného poradenstva, prevencie a profylaxie. Nitra: PF UKF, 2010, s. 46. ISBN 978-80-8094-664-7.

⁵⁴ PÁVKOVÁ, J. a kol. Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času. Praha: Portál, 2008, s. 31-33. ISBN 978-80-7367-423-6.

⁵⁵ EMEROVÁ, I. Pedagogické rozhľady, Súčasný stav v uplatnení sociálnych pedagógov na základných a stredných školách, Časopis pre školy a školské zariadenia 2/2009, Braislava, roč. 18, s. 12. [cit. 2016-07-30]. ISSN 1335-0404. Dostupné z [www: http://www.rozhľady.pedagog.sk/cisla/pr2-2009.pdf](http://www.rozhľady.pedagog.sk/cisla/pr2-2009.pdf)

limitovanému kontaktu, který není schopen umožnit zdravý rozvoj skupiny ani jednotlivého žáka a už vůbec cílený intervenční program pro vyřešení např. problému šikany.⁵⁶

Význam preventivního výchovně vzdělávacího působení musí být neoddělitelnou součástí výuky a života na základních a středních školách. Je velmi nutné, aby se prevence stala přirozenou součástí výchovně vzdělávacího zaměření nejen učitelů a zaměstnanců školy, ale i rodičů.⁵⁷

⁵⁶ MIKULKOVÁ, M. Výskyt šikanování ve školách z pohledu sociálního pedagoga [cit. 2016-08-05], s.8
Dostupné z [www: http://www.socioklima.eu/program/files/vyskyt_sikany.pdf](http://www.socioklima.eu/program/files/vyskyt_sikany.pdf)

⁵⁷ PROCHÁZKA, M. Sociální pedagogika Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. s. 170, ISBN 978-80-247-3470-5

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Obecnou definicí výzkumu je systematický způsob řešení problémů, kterým jsou rozšířeny hranice vědomostí lidstva. Výzkumem lze potvrdit nebo vyvrátit dosavadní poznatky, nebo získat poznatky nové.⁵⁸ Pedagogický výzkum je vědecká činnost se zaměřením na systematický popis, analýzu a objasňování edukační reality. Je považován za výzkum empirický zahrnující základní výzkum.⁵⁹ Výzkum společně s teorií tvoří podstatu pedagogické vědy. Pro projektování a realizaci výzkumu poskytuje teorie ideovou základnu. Nálezy, které přináší výzkum jsou dále využívány k formování a zdokonalení teorie.⁶⁰

4.1 Cíl výzkumu a vymezení výzkumného problému

Diplomová práce v teoretické části vymezuje kompetence sociálního pedagoga a poukazuje na možnosti jeho uplatnění ve školství v pozici poradenské, profylaktické a rovněž na možnou spolupráci s jinými odborníky.

Cílem výzkumu je zjistit názory učitelů, vychovatelů a pedagogických pracovníků na možnost působení sociálního pedagoga v rezortu školství.

Za výzkumný problém jsme stanovili:

Jaká je míra potřebnosti sociálního pedagoga v rezortu školství v souvislosti s vyskytujícími se sociálně patologickými jevy a s výchovnými problémy?

⁵⁸ GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě, 2008, s. 11. ISBN 978-80-223-2391-8.

⁵⁹ PRŮCHA, J. WALTEROVÁ, E. MAREŠ, J. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 1995, s. 160. ISBN 80-7178-029-4.

⁶⁰ PRŮCHA, J. (ed.). Pedagogická encyklopedie. Praha: Portál, 2009, s. 803. ISBN 978-80-7367-546-2

4.2 Výzkumné otázky a stanovení hypotéz

V souvislosti s cílem výzkumu je získat odpovědi na následující stanovené otázky a hypotézy.

Výzkumné otázky

Jaká je souvislost mezi potřebou sociálního pedagoga v rezortu školství a znalostmi jeho profesních kompetencí učitelů, vychovatelů a pedagogickými pracovníky?

Jaká je souvislost mezi prací sociálního pedagoga a výchovného poradce?

Jsou preventivní programy ve škole dostačující k eliminaci sociálně patologických jevů?

Jaká je souvislost mezi názory učitelů, vychovatelů a pedagogických pracovníků na nutnou legislativní změnu profese sociálního pedagoga a jejich názory na děti s dysfunkcemi, disharmoniemi, porušováním školního pořádku, odlišnostmi a špatnou disciplínou?

Jaká je souvislost mezi názorem učitelů, vychovatelů a pedagogických pracovníků na rozsah spolupráce rodiny a školy a výskytem sociálně patologických jevů v rezortu školství?

Jaká je souvislost mezi existencí sociálně patologických jevů a výchovných problémů v rezortu školství a důvodem pro zavedení sociálního pedagoga do legislativy?

V návaznosti na zvolené otázky jsme stanovili následující hypotézy:

H1: Potřeba sociálního pedagoga na škole závisí na znalostech jeho profesních kompetencí učitelů, vychovatelů a pedagogickými pracovníky.

H2: Učitelé, vychovatelé a pedagogičtí pracovníci znají podobnosti, totožnosti a odlišnosti práce sociálního pedagoga a výchovného poradce.

H3: Předpokládám, že účinnost preventivních programů na eliminaci sociálně patologických jevů závisí na informovanosti v oblasti preventivních programů.

H4: Předpokládám, že názory učitelů, vychovatelů a pedagogických pracovníků pro zavedení sociálního pedagoga do škol, kde se vyskytují děti s dysfunkcemi, disharmoniemi,

porušováním školního pořádku, odlišnostmi a špatnou disciplínou je potřeba vyšší profesionality.

H5: Názor učitelů, vychovatelů a pedagogických pracovníků na spolupráci rodiny a školy souvisí s existencí sociálně patologických jevů.

H6: Pokud se učitelé, vychovatelé a pedagogičtí pracovníci domnívají, že je ve škole zvýšená četnost problému se sociálně patologickými jevy, budou souhlasit s názorem na vyšší potřebu odborníka a zavedením sociálního pedagoga do legislativy.

4.3 Pojetí výzkumu a výzkumná technika

Na základě stanoveného cíle a stanovených hypotéz jsem zvolila kvantitativní druh výzkumu. Kvantitativně orientovaný výzkum je vymezen jako záměrná systematická činnost, při které se empirickými metodami zkoumají hypotézy o vztazích mezi pedagogickými jevy.⁶¹ Tento výzkum pracuje s číselnými údaji a zjišťuje množství, rozsah a frekvenci výskytu jevů, respektive jejich míru. Číselné údaje jsou matematicky zpracovatelné – dají se sčítat, zjistit jejich průměr, vyjádřit je v procentech a nebo lze použít další metody matematické statistiky. V kvantitativním výzkumu je hlavním cílem zkoumání třídění údajů a vysvětlení příčin jejich existence nebo změn jevů.⁶²

Výzkumná technika

Při realizaci výzkumného šetření byl pro získání dat zvolen dotazník. Dotazník byl sestaven vlastní na základě zvolených výzkumných otázek a hypotéz. Respondentům byl předložen v tištěné podobě a jeho vyplnění si vyžádalo v průměru 10 minut času. Dotazník

⁶¹ CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu. Grada Publishing a.s., 2007, s. 12, ISBN 978-80-247-1369-4

⁶² GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Univerzita Komenského Bratislava, 2008, s. 34-35, ISBN 978-80-223-2391-8

byl anonymní a všechny dotazníky byly osobně administrovány po předchozí domluvě s řediteli oslovených škol.

Úvodní část dotazníku zahrnovala informace o výzkumníkovy a stručnou charakteristiku samotného empirického šetření. Dotazník se skládal ze dvou částí, kdy první část byla zaměřena na identifikaci otázek; týkající se pohlaví, typu školy, na které respondent působí, pracovní zařazení respondenta a jeho délka praxe. Druhá část byla sestavena ze samotných otázek týkajících se samotného šetření. Dotazník obsahoval celkem 17 otázek, kde měli respondenti vybrat jednu z nejvhodnějších odpovědí.

Otázky se lišily na základě stupně otevřenosti: uzavřené, otevřené. Konkrétně se jednalo o položky 1, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, které byly uzavřené a položky 2, 4, 8, 12, které byly otevřené.

Konec dotazníku obsahoval poděkování respondentům za čas a spolupráci.⁶³

4.4 Výzkumný soubor

Ve výzkumu jsme zvolili záměrný kvalifikovaný výběr výzkumného vzorku, kdy jsou vybrány osoby, které jsou důležité pro daný výzkum. Výzkumný vzorek tvoří učitelé, vychovatelé a pedagogičtí pracovníci základních a středních škol. Osloveno bylo 10 základních škol a 10 středních škol v okrese Brno – město. Účast byla přislíbena níže uvedenými 10 základními školami a 8 středními školami. Celkem bylo rozdáno 180 dotazníků a návratnost byla 132 dotazníků. Návratnost tedy byla 73%. Na zachování anonymity trvali všichni zúčastnění.

⁶³ GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě, 2008, s. 123. ISBN 978-80-223-2391-8.

Tab. č 2 Přehled výzkumného souboru

Typ školy	Počet škol	Počet vydaných dotazníků
ZÁKLADNÍ ŠKOLA	10	100
STŘEDNÍ ŠKOLA	8	80

4.5 Způsob zpracování dat

Všechna data získaná z dotazníků byla zaznamenána do tabulky v programu MS Excel. Dále se postupovalo podle výzkumných otázek a hypotéz a následně byla data zpracována v programu STATGRAPHICS Centurion XV.

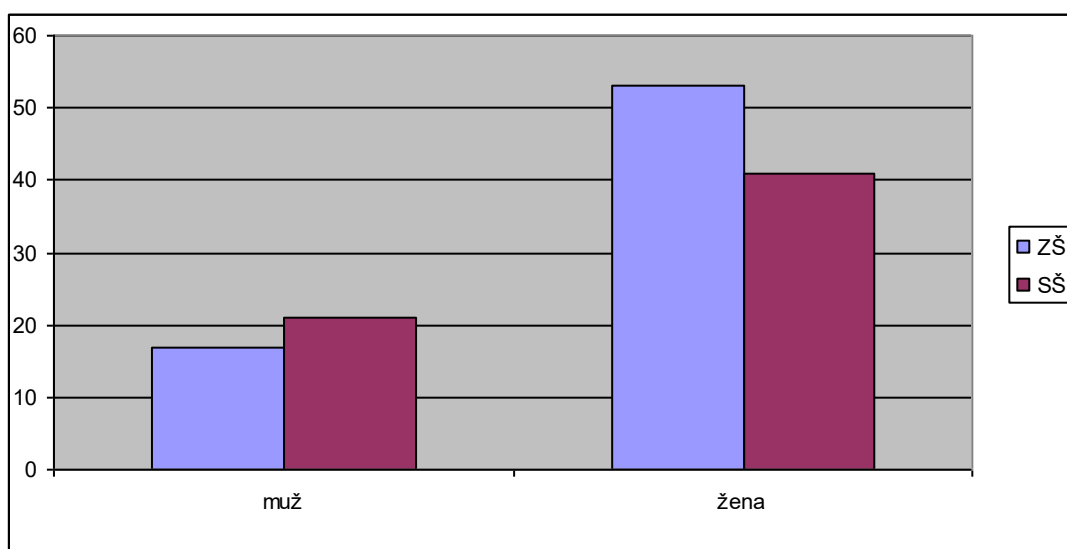
5 ANALÝZA A INTERPRETACE ZJIŠTĚNÝCH ÚDAJŮ

Tato kapitola podává celkový přehled získaných výsledků v rámci dotazníkového šetření. V první fázi jsou vyhodnoceny demografické položky a dále jsou ověřovány platnosti stanovených hypotéz.

5.1 Popisná statistika

Tab. 3 Pohlaví respondentů

	pohlaví	
	muž	žena
ZŠ	17	53
SŠ	21	41
Celkem	38	94
	132	

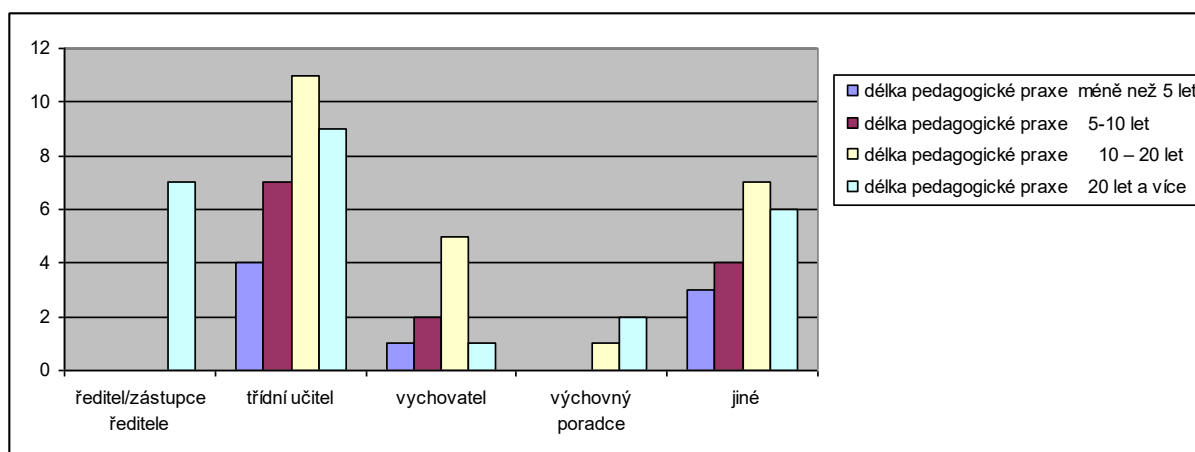

Graf č. 1 Pohlaví respondentů

Graf č. 1 znázorňuje, že se výzkumného šetření zúčastnilo celkem 132 respondentů, z čehož bylo 38 mužů a 94 žen.

Tab. 4 Základní školy vč. délky pedagogické praxe respondenta

ZŠ pracovní zařazení	délka pedagogické praxe			
	méně než 5 let	5-10 let	10 – 20 let	20 let a více
ředitel/zástupce ředitele				7
třídní učitel	4	7	11	9
vychovatel	1	2	5	1
výchovný poradce			1	2
jiné	3	4	7	6

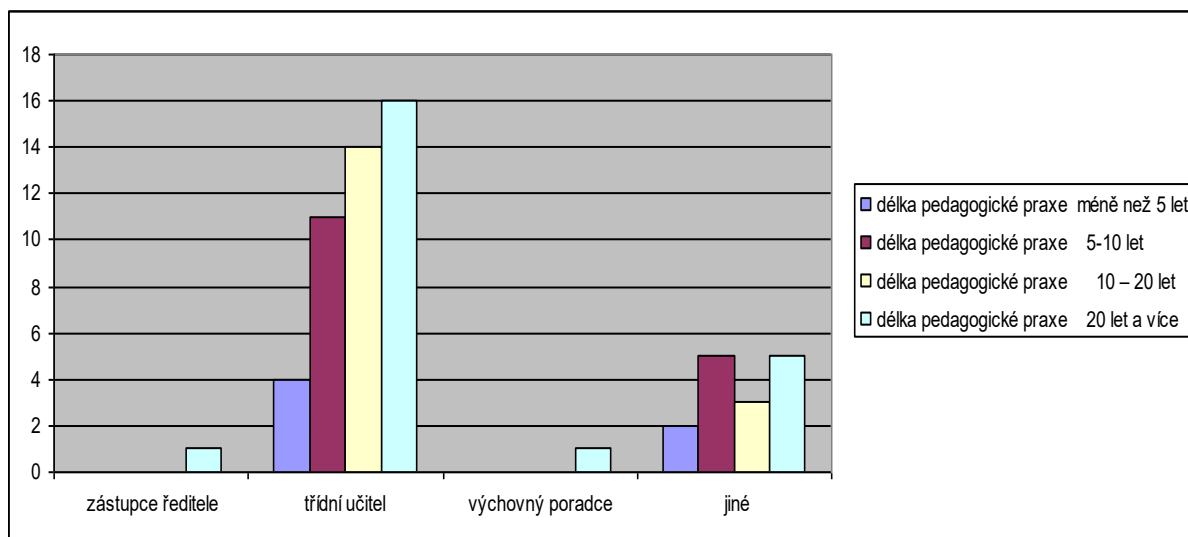

Graf 2 Základní školy vč. délky pedagogické praxe respondenta

Graf 2 znázorňuje počet zúčastněných respondentů v závislosti na délce pedagogické praxe na základních školách. Z grafu vyplývá, že nejvíce respondentů je v pracovním zařazení třídní učitel s délkou pedagogické praxe 10-20 let a dále pak s délkou praxe 20 let a více.

Tab. 5 Střední školy vč. délky pedagogické praxe respondenta

SŠ pracovní zařazení	délka pedagogické praxe			
	méně než 5 let	5-10 let	10 – 20 let	20 let a více
zástupce ředitele				1
třídní učitel	4	11	14	16
výchovný poradce				1
jiné	2	5	3	5

Graf 3 Střední školy vč. délky pedagogické praxe respondentů

Graf 3 znázorňuje počet zúčastněných respondentů v závislosti na délce pedagogické praxe na středních školách. Z grafu vyplývá, že nejvíce respondentů je v pracovním zařazení třídní učitel s délkou praxe 20 let a více a dále pak s délkou pedagogické praxe 10-20 let.

Při srovnání grafů 2 a 3 je zřejmé, že na základních školách je více pedagogických pracovníků na pozici třídního učitele s délkou pedagogické praxe 10 – 20 let, přičemž na středních školách je na stejné pracovní pozici více pedagogických pracovníků s délkou pedagogické praxe 20 let a více.

5.2 Ověřování hypotéz

Data získaná z odpovědí respondentů byla zpracována do datové matice v programu Excel a dále byla vyhodnocena v programu STATGRAPHICS Centurion XV. Tato podkapitola praktické části uvádí výsledky zkoumaných hypotéz.

H1: Potřeba sociálního pedagoga na škole závisí na znalostech jeho profesních kompetencí učitelů, vychovatelů a pedagogickými pracovníky.

H0: Neexistuje závislost na potřebě sociálního pedagoga na škole a na znalostech jeho profesních kompetencí učitelů, vychovatelů a pedagogickými pracovníky.

HA: Existuje závislost na potřebě sociálního pedagoga na škole a na znalostech jeho profesních kompetencí učitelů, vychovatelů a pedagogickými pracovníky.

K vyhodnocení této hypotézy bylo využito otázek č. 1 a 3 z dotazníku, který je doložen v příloze.

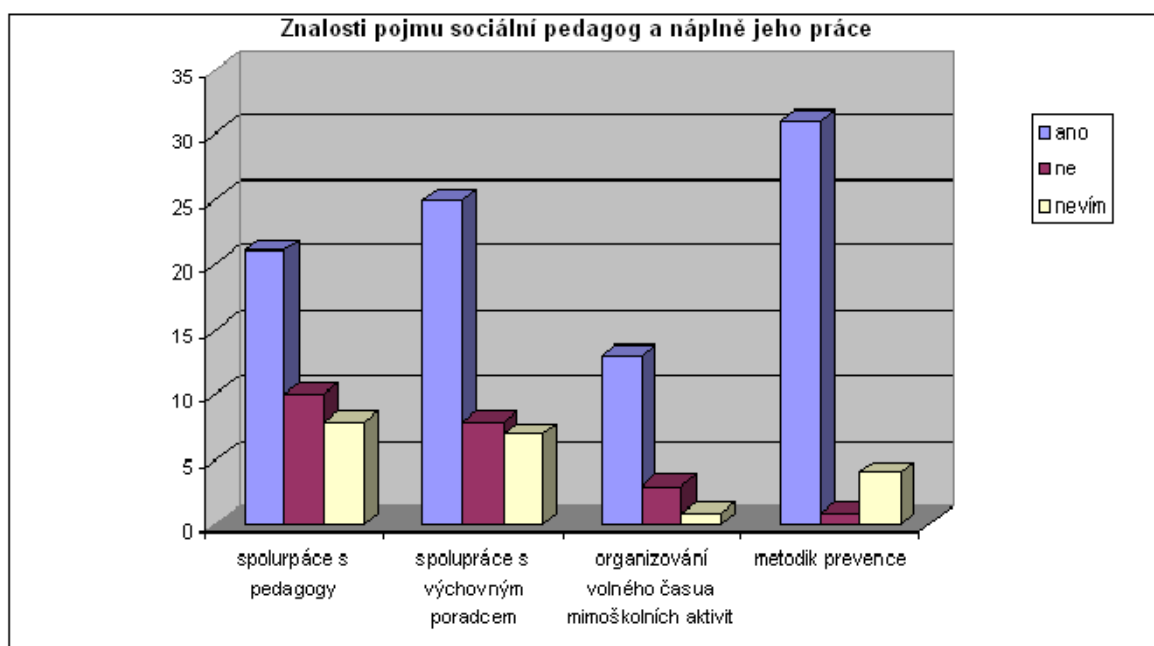
Hladina významnosti byla stanovena na 5% (hodnota $p = 0,05$).

Tab. 6 Absolutní četnosti H1

Setkal/a jste se někdy s pojmem „sociální pedagog“?	Co je jeho náplní práce?					Celkem
	spolupráce s pedagogy	spolupráce s výchovným poradcem	organizování volného času a mimoškolních aktivit	metodik prevence		
ano	21	25	13	31	90	
ne	10	8	3	1	22	
nevím	8	7	1	4	20	

Tab. 7 Relativní četnost H1

Setkal/a jste se někdy s pojmem „sociální pedagog“?	Co je jeho náplní práce?					Celkem
	spolupráce s pedagogy	spolupráce s výchovným poradcem	organizování volného času a mimoškolních aktivit	metodik prevence		
ano	23%	28%	14%	35%	100%	
ne	46%	36%	14%	4%	100%	
nevím	40%	35%	5%	20%	100%	

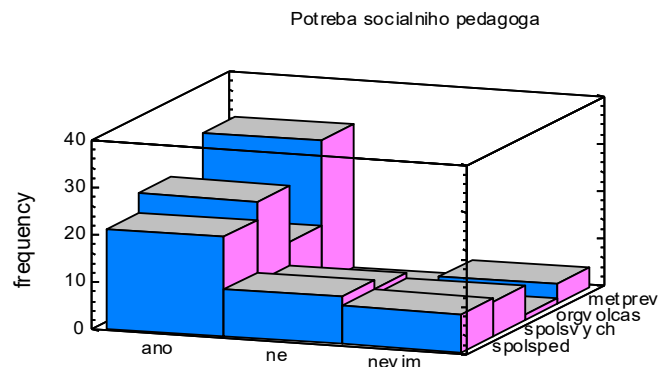
Graf 4 Znalost pojmu sociální pedagog; Výběr jeho náplně práce

Tab. 8 Souhrnná tabulka H1

	spolsped	spolsvych	orgvolcas	metprev	Row Total
ano	21	25	13	31	90
	26,59	27,27	11,59	24,55	68,18%
	-5,59	-2,27	1,41	6,45	
	1,18	0,19	0,17	1,70	
ne	10	8	3	1	22
	6,50	6,67	2,83	6,00	16,67%
	3,50	1,33	0,17	-5,00	
	1,88	0,27	0,01	4,17	
nevím	8	7	1	4	20
	5,91	6,06	2,58	5,45	15,15%
	2,09	0,94	-1,58	-1,45	
	0,74	0,15	0,96	0,39	
Celkem	39	40	17	36	132
	29,55%	30,30%	12,88%	27,27%	100,00%

Zdroj: Statistika

Zdroj: Statistika

Graf 5 Potřeba sociálního pedagoga

Test nezávislosti

Chí-kvadrát statistika	Stupeň volnosti	P-hodnota
11,799	6	0,0666

Zdroj: Statistika

Vzhledem k tomu, že P-hodnota testu je větší než stanovená 0,05, přijímáme H_0 .

Z uvedeného tedy vyplývá, že potřeba sociálního pedagoga na škole nezávisí na znalostech jeho profesních kompetencí učitelů, vychovatelů a pedagogickými pracovníky.

H_2 : Učitelé, vychovatelé a pedagogičtí pracovníci znají podobnosti, totožnosti a odlišnosti práce sociálního pedagoga a výchovného poradce.

H_0 : Učitelé, vychovatelé a pedagogičtí pracovníci neznají rozdíl v podobnosti, totožnosti a odlišnosti práce sociálního pedagoga a výchovného poradce.

H_A : Učitelé, vychovatelé a pedagogičtí pracovníci znají rozdíl v podobnosti, totožnosti a odlišnosti práce sociálního pedagoga a výchovného poradce.

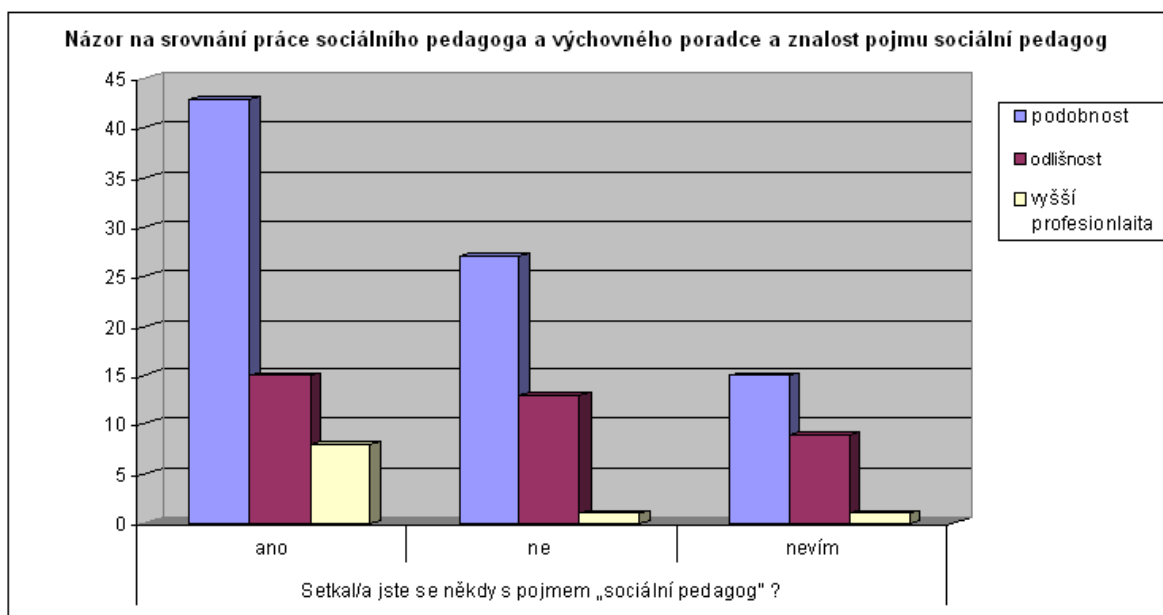
K vyhodnocení této hypotézy byla využita otázka č. 1 a 4 z dotazníku, který je doložen v příloze.

Tab. 9 Absolutní četnosti H2

		Setkal/a jste se někdy s pojmem „sociální pedagog“ ?			Celkem
		ano	ne	nevím	
Je podle Vašeho názoru podobnost, totžnost nebo odlišnost v práci sociálního pedagoga a výchovného poradce?	podobnost	43	27	15	85
	odlišnost	15	13	9	37
	vyšší profesionalita	8	1	1	10

Tab. 10 Relativní četnost H2

		Setkal/a jste se někdy s pojmem „sociální pedagog“ ?			Celkem
		ano	ne	nevím	
Je podle Vašeho názoru podobnost, totžnost nebo odlišnost v práci sociálního pedagoga a výchovného poradce?	podobnost	50%	32%	18%	100%
	odlišnost	41%	35%	24%	100%
	vyšší profesionalita	80%	10%	10%	100%

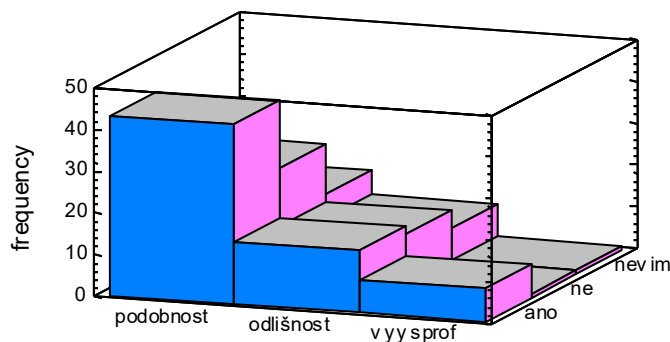
Graf 6 Názor na srovnání práce sociálního pedagoga a výchovného poradce a znalost pojmu sociální pedagog

Tab. 11 Souhrnná tabulka H2

	ano	ne	nevim	Row Total
podobnost	43	27	15	85
	42,50	26,40	16,10	64,39%
	0,50	0,60	-1,10	
	0,01	0,01	0,07	
odlišnost	15	13	9	37
	18,50	11,49	7,01	28,03%
	-3,50	1,51	1,99	
	0,66	0,20	0,57	
vyysprof	8	1	1	10
	5,00	3,11	1,89	7,58%
	3,00	-2,11	-0,89	
	1,80	1,43	0,42	
Celkem	66	41	25	132
	50,00%	31,06%	18,94%	100,00%

Zdroj: Statistika

Zdroj: Statistika

Graf 7 Srovnání práce sociálního pedagoga a výchovného poradce

Test nezávislosti

Chí-kvadrát statistika	Stupeň volnosti	P-hodnota
5,171	4	0,2702

Zdroj: Statistika

Vzhledem k tomu, že P-hodnota testu je větší než stanovená 0,05, přijímáme H0.

Z uvedeného tedy vyplývá, že učitelé, vychovatelé a pedagogičtí pracovníci nevidí rozdíl v podobnosti, totožnosti a odlišnosti v práci sociálního pedagoga a výchovného poradce.

H3: Předpokládám, že účinnost preventivních programů na eliminaci sociálně patologických jevů závisí na informovanosti v oblasti preventivních programů.

H0: Neexistuje závislost v účinnosti preventivních programů na eliminaci sociálně patologických jevů a informovanosti v oblasti preventivních programů.

HA: Existuje závislost v účinnosti preventivních programů na eliminaci sociálně patologických jevů a informovanosti v oblasti preventivních programů.

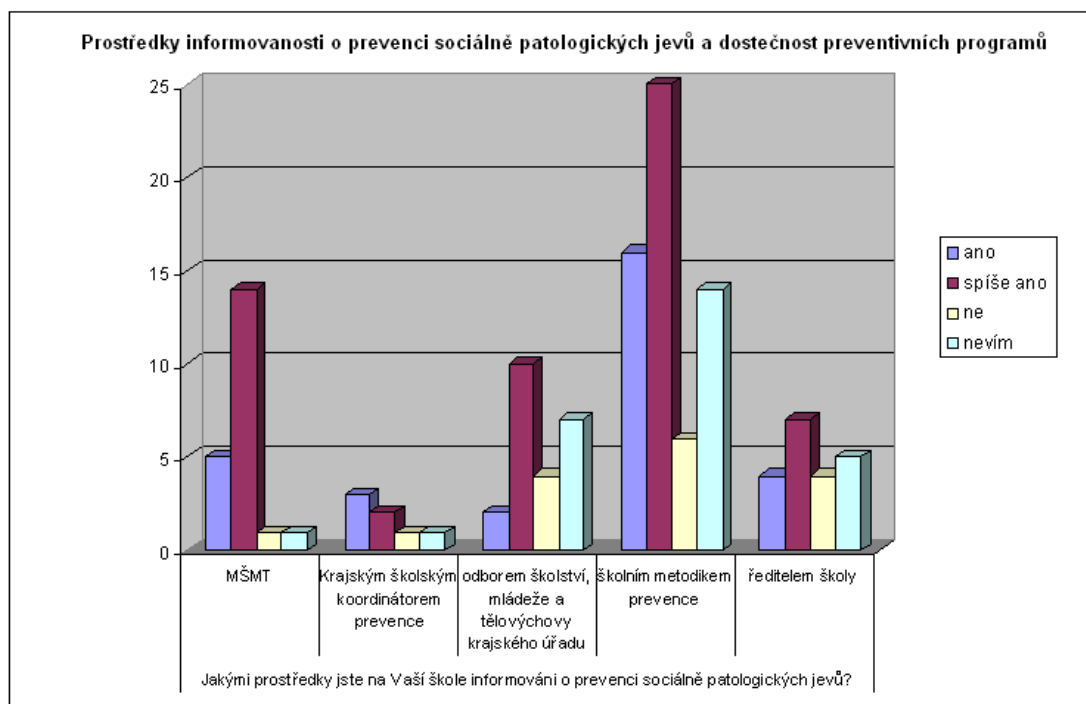
K vyhodnocení této hypotézy byla využita otázka č. 7 a 9 z dotazníku, který je doložen v příloze.

Tab. 12 Absolutní četnost H3

		Stačí tyto preventivní programy?				Celkem
		ano	spíše ano	ne	nevím	
Jakými prostředky jste na Vaší škole informováni o prevenci sociálně patologických jevů?	MŠMT	5	14	1	1	21
	Krajským školským koordinátorem prevence	3	2	1	1	7
	odborem školství, mládeže a tělovýchovy krajského úřadu	2	10	4	7	23
	školním metodikem prevence	16	25	6	14	61
	ředitelem školy	4	7	4	5	20

Tab.13 Relativní četnost H3

		Stačí tyto preventivní programy?				Celkem
		ano	spíše ano	ne	nevím	
Jakými prostředky jste na Vaší škole informování o prevenci sociálně patologických jevů?	MŠMT	23%	67%	5%	5%	100%
	Krajským školským koordinátorem prevence	43%	29%	14%	14%	100%
	odborem školství, mládeže a tělovýchovy krajského úřadu	9%	44%	17%	30%	100%
	školním metodikem prevence	26%	41%	10%	23%	100%
	ředitelem školy	20%	35%	20%	25%	100%

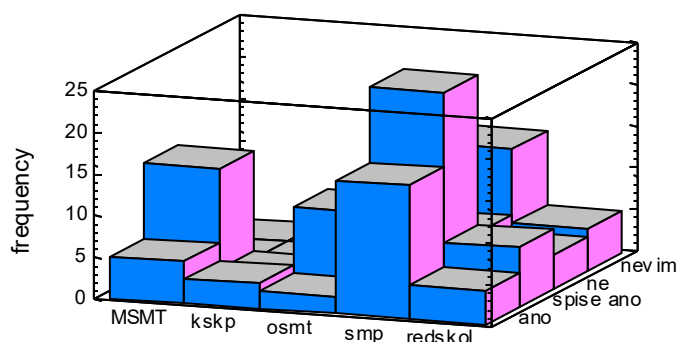
Graf 8 Prostředky informovanosti o prevenci sociálně patologických jevů a dostatečnost preventivních programů

Tab. 14 Souhrnná tabulka H3

	ano	spise ano	ne	nevim	Row Total
MSMT	5	14	1	1	21
	4,77	9,23	2,55	4,45	15,91%
	0,23	4,77	-1,55	-3,45	
	0,01	2,47	0,94	2,68	
kstp	3	2	1	1	7
	1,59	3,08	0,85	1,48	5,30%
	1,41	-1,08	0,15	-0,48	
	1,25	0,38	0,03	0,16	
osmt	2	10	4	7	23
	5,23	10,11	2,79	4,88	17,42%
	-3,23	-0,11	1,21	2,12	
	1,99	0,00	0,53	0,92	
smp	16	25	6	14	61
	13,86	26,80	7,39	12,94	46,21%
	2,14	-1,80	-1,39	1,06	
	0,33	0,12	0,26	0,09	
redskol	4	7	4	5	20
	4,55	8,79	2,42	4,24	15,15%
	-0,55	-1,79	1,58	0,76	
	0,07	0,36	1,02	0,14	
Celkem	30	58	16	28	132
	22,73%	43,94%	12,12%	21,21%	100,00%

Zdroj: Statistika

Zdroj: Statistika

Graf 9 Informovanost o prevenci sociálně patologických jevů

Test nezávislosti

Chí-kvadrát statistika	Stupeň volnosti	P-hodnota
13,738	12	0,3177

Zdroj: Statistika

Vzhledem k tomu, že P-hodnota testu je větší než stanovená 0,05, přijímáme H₀.

Z uvedeného tedy vyplývá, že neexistuje závislost v účinnosti preventivních programů na eliminaci sociálně patologických jevů a informovanosti v oblasti preventivních programů.

H₄: Předpokládám, že názory učitelů, vychovatelů a pedagogických pracovníků pro zavedení sociálního pedagoga do škol, kde se vyskytují děti s dysfunkcemi, disharmoniemi, porušováním školního pořádku, odlišnostmi a špatnou disciplínou je potřeba vyšší profesionality.

H₀: Předpokládám, že neexistuje souvislost mezi názory učitelů, vychovatelů a pedagogických pracovníků pro zavedení sociálního pedagoga do škol, kde se vyskytují děti s dysfunkcemi, disharmoniemi, porušováním školního pořádku, odlišnostmi a špatnou disciplínou je potřeba vyšší profesionality.

H_A: Předpokládám, že existuje souvislost mezi názory učitelů, vychovatelů a pedagogických pracovníků pro zavedení sociálního pedagoga do škol, kde se vyskytují děti s dysfunkcemi, disharmoniemi, porušováním školního pořádku, odlišnostmi a špatnou disciplínou je potřeba vyšší profesionality.

K vyhodnocení této hypotézy byla využita otázka č. 14 a 16 z dotazníku, který je doložen v příloze.

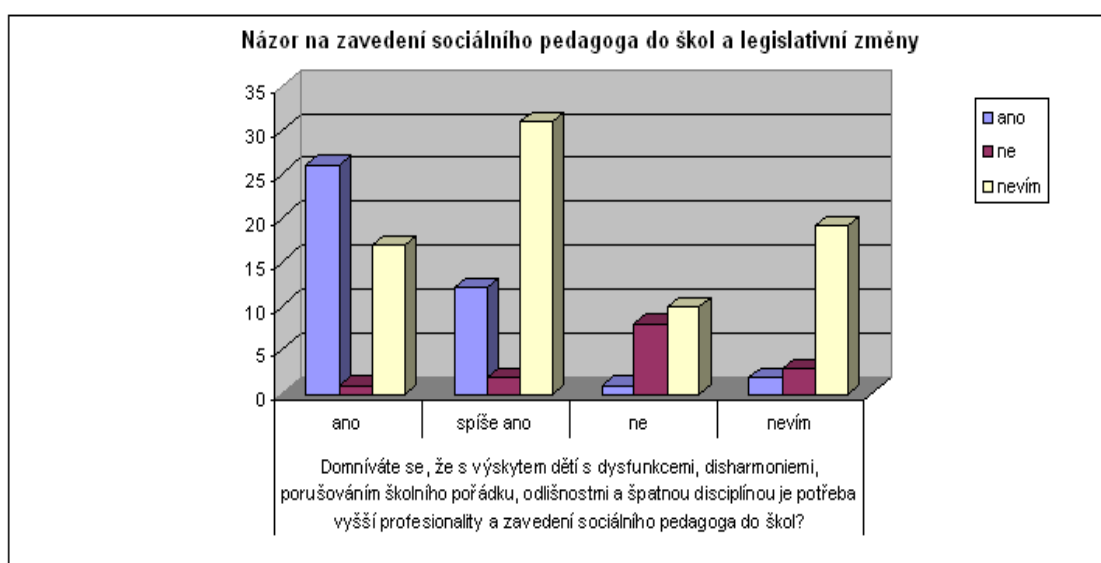
Tab. 15 Absolutní četnost H₄

	Jsou dle Vašeho názoru potřebné legislativní změny ohledně profese sociálního pedagoga?				Celkem
		ano	ne	nevím	
Domníváte se, že s výskytem dětí s	ano	26	1	17	44

dysfunkcemi, disharmoniemi, porušováním školního pořádku, odlišnostmi a špatnou disciplínou je potřeba vyšší profesionality a zavedení sociálního pedagoga do škol?	spíše ano	12	2	31	45
	ne	1	8	10	19
	nevím	2	3	19	24

Tab. 16 Relativní četnost H4

	Jsou dle Vašeho názoru potřebné legislativní změny ohledně profese sociálního pedagoga?				Celkem
		ano	ne	nevím	
Domníváte se, že s výskytem dětí s dysfunkcemi, disharmoniemi, porušováním školního pořádku, odlišnostmi a špatnou disciplínou je potřeba vyšší profesionality a zavedení sociálního pedagoga do škol?	ano	59%	2%	39%	100%
	spíše ano	27%	4%	69%	100%
	ne	5%	42%	53%	100%
	nevím	8%	13%	79%	100%

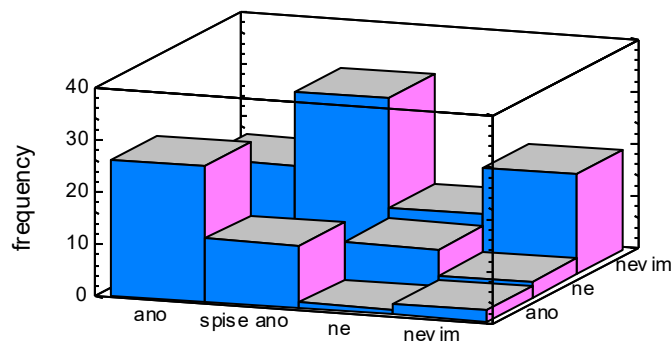
Graf 10 Názor na zavedení sociálního pedagoga do škol a legislativní změny

Tab. 17 Souhrnná tabulka H4

	ano	ne	nevim	Row Total
ano	26	1	17	44
	13,67	4,67	25,67	33,33%
	12,33	-3,67	-8,67	
	11,13	2,88	2,93	
spise ano	12	2	31	45
	13,98	4,77	26,25	34,09%
	-1,98	-2,77	4,75	
	0,28	1,61	0,86	
ne	1	8	10	19
	5,90	2,02	11,08	14,39%
	-4,90	5,98	-1,08	
	4,07	17,77	0,11	
nevim	2	3	19	24
	7,45	2,55	14,00	18,18%
	-5,45	0,45	5,00	
	3,99	0,08	1,79	
Celkem	41	14	77	132
	31,06%	10,61%	58,33%	100,00%

Zdroj: Statistika

Zdroj: Statistika

Graf 11 Zavedení sociálního pedagoga do škol a legislativní změny

Test nezávislosti

Chí – kvadrát statistika	Stupeň volnosti	P-hodnota
47,497	6	0,0000

Zdroj: Statistika

Vzhledem k tomu, že P-hodnota testu je menší než stanovená 0,05, přijímáme H_A .

Z uvedeného tedy vyplývá, že existuje souvislost mezi názory učitelů, vychovatelů a pedagogických pracovníků pro zavedení sociálního pedagoga do škol, kde se vyskytují děti s dysfunkcemi, disharmoniemi, porušováním školního pořádku, odlišnostmi a špatnou disciplínou je potřeba vyšší profesionality.

H5: Názor učitelů, vychovatelů a pedagogických pracovníků na spolupráci rodiny a školy souvisí s existencí sociálně patologických jevů.

H_0 : Neexistuje souvislost mezi názory učitelů, vychovatelů a pedagogických pracovníků na spolupráci rodiny a školy s existencí sociálně patologických jevů.

H_A : Existuje souvislost mezi názory učitelů, vychovatelů a pedagogických pracovníků na spolupráci rodiny a školy s existencí sociálně patologických jevů.

K vyhodnocení této hypotézy byla využita otázka č. 5 a 11 z dotazníku, který je doložen v příloze.

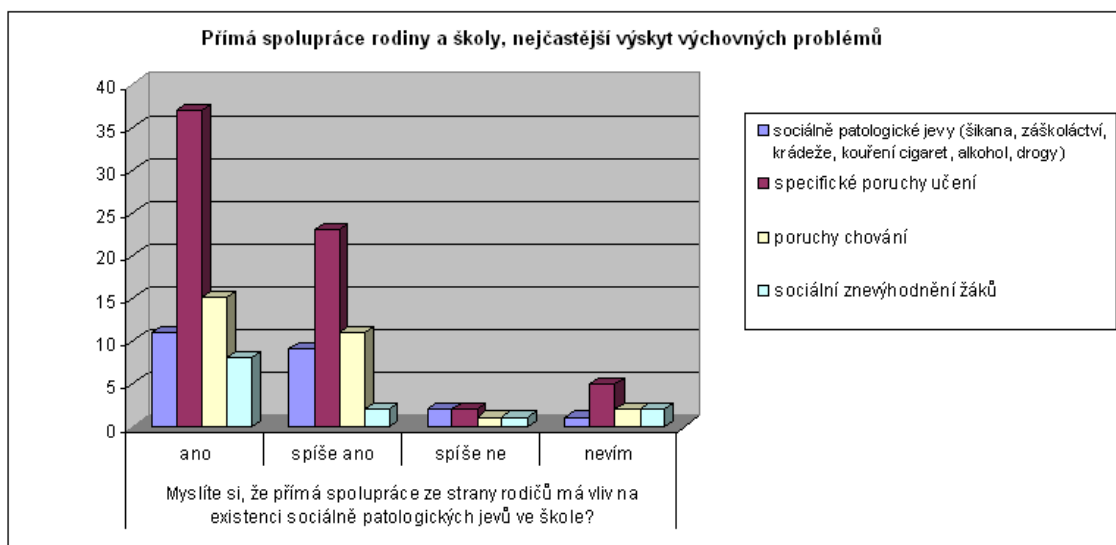
Tab. 18 Absolutní četnost H_5

		Jaké výchovné problémy se ve Vaší škole vyskytují nejčastěji?				
		sociálně patologické jevy (šikana, záškoláctví, krádeže, kouření cigaret, alkohol, drogy)	specifické poruchy učení	poruchy chování	sociální znevýhodnění žáků	Celkem
Myslíte si, že přímá	ano	11	37	15	8	71

spolupráce ze strany rodičů má vliv na existenci sociálně patologických jevů ve škole?	spíše ano	9	23	11	2	45
	spíše ne	2	2	1	1	6
	nevím	1	5	2	2	10

Tab. 19 Relativní četnost H5

	Jaké výchovné problémy se ve Vaší škole vyskytují nejčastěji?					
		sociálně patologické jevy (šikana, záškoláctví, krádeže, kouření cigaret, alkohol, drogy)	specifické poruchy učení	poruchy chování	sociální znevýhodnění žáků	Celkem
Myslíte si, že přímá spolupráce ze strany rodičů má vliv na existenci sociálně patologických jevů ve škole?	ano	16%	52%	21%	11%	100%
	spíše ano	20%	51%	24%	5%	100%
	spíše ne	33%	33%	17%	17%	100%
	nevím	10%	50%	20%	20%	100%

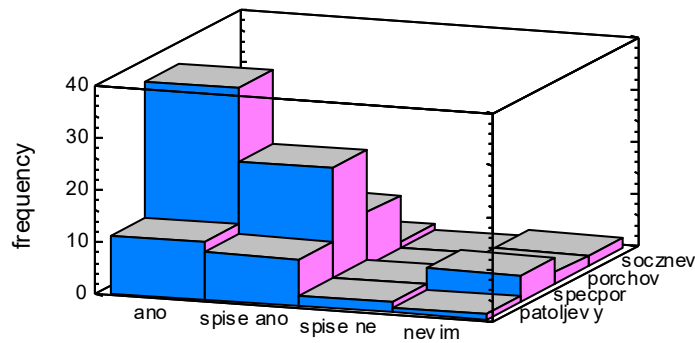
Graf 12 Přímá spolupráce rodiny a školy, nejčastější výskyt výchovných problémů

Tab. 20 Souhrnná tabulka H5

	patoljevy	specpor	porchov	socznev	Row Total
ano	11	37	15	8	71
	12,37	36,04	15,60	6,99	53,79%
	-1,37	0,96	-0,60	1,01	
	0,15	0,03	0,02	0,15	
spise ano	9	23	11	2	45
	7,84	22,84	9,89	4,43	34,09%
	1,16	0,16	1,11	-2,43	
	0,17	0,00	0,13	1,33	
spise ne	2	2	1	1	6
	1,05	3,05	1,32	0,59	4,55%
	0,95	-1,05	-0,32	0,41	
	0,87	0,36	0,08	0,28	
nevim	1	5	2	2	10
	1,74	5,08	2,20	0,98	7,58%
	-0,74	-0,08	-0,20	1,02	
	0,32	0,00	0,02	1,05	
Celkem	23	67	29	13	132
	17,42%	50,76%	21,97%	9,85%	100,00%

Zdroj: Statistika

Zdroj: Statistika

Graf 13 Spolupráce rodiny a školy

Test nezávislosti

Chí-kvadrát statistika	Stupeň volnosti	P-hodnota
4,950	9	0,8386

Zdroj: Statistika

Vzhledem k tomu, že P-hodnota testu je větší než stanovená 0,05, přijímáme H_0 .

Z uvedeného tedy vyplývá, že souvislost mezi názory učitelů, vychovatelů a pedagogických pracovníků ve spolupráci rodiny a školy s existencí sociálně patologických jevů je statisticky nevýznamná.

H6: Pokud se učitelé, vychovatelé a pedagogičtí pracovníci domnívají, že je ve škole zvýšená četnost problému se sociálně patologickými jevy, budou souhlasit s názorem na vyšší potřebu odborníka a zavedením sociálního pedagoga do legislativy.

H_0 : Neexistuje závislost mezi názory učitelů, vychovatelů a pedagogických pracovníků na výskyt sociálně patologických jevů ve škole a jejich názorem na zavedení sociálního pedagoga do legislativy.

HA: Existuje závislost mezi názory učitelů, vychovatelů a pedagogických pracovníků na výskyt sociálně patologických jevů ve škole a jejich názorem na zavedení sociálního pedagoga do legislativy.

K vyhodnocení této hypotézy byla využita otázka č. 15 a 16 z dotazníku, který je doložen v příloze.

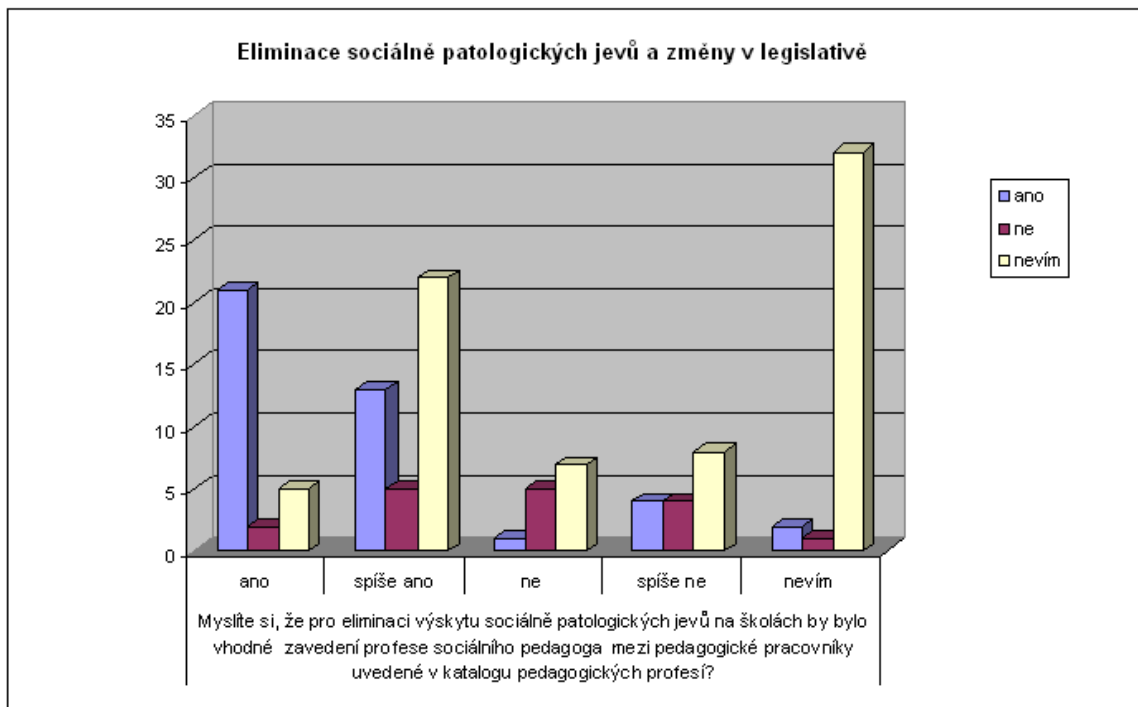
Tab. 21 Absolutní četnost H6

		Jsou dle Vašeho názoru potřebné legislativní změny ohledně profese sociálního pedagoga?			Celkem
		ano	ne	nevím	
Myslíte si, že pro eliminaci výskytu sociálně patologických jevů na školách by bylo vhodné zavedení profese sociálního pedagoga mezi pedagogické pracovníky uvedené v katalogu pedagogických profesí?	ano	21	2	5	28
	spíše ano	13	5	22	40
	ne	1	5	7	13
	spíše ne	4	4	8	16
	nevím	2	1	32	35

Tab. 22 Relativní četnost H6

		Jsou dle Vašeho názoru potřebné legislativní změny ohledně profese sociálního pedagoga?			Celkem
		ano	ne	nevím	
Myslíte si, že pro eliminaci výskytu sociálně patologických jevů na školách by bylo vhodné zavedení profese sociálního pedagoga mezi	ano	75%	7%	18%	100%
	spíše ano	33%	12%	55%	100%
	ne	8%	38%	54%	100%

pedagogické pracovníky uvedené v katalogu pedagogických profesí?	spíše ne	25%	25%	50%	100%
	nevím	6%	3%	91%	100%

Graf 14 Eliminace sociálně patologických jevů a změny v legislativě

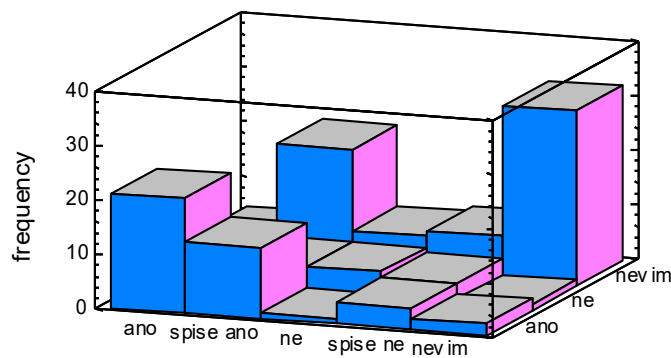
Tab. 23 Souhrnná tabulka H6

	ano	ne	nevím	Row Total
ano	21	2	5	28
	8,70	3,61	15,70	21,21%
	12,30	-1,61	-10,70	
	17,40	0,72	7,29	
spise ano	13	5	22	40
	12,42	5,15	22,42	30,30%
	0,58	-0,15	-0,42	
	0,03	0,00	0,01	
ne	1	5	7	13
	4,04	1,67	7,29	9,85%
	-3,04	3,33	-0,29	
	2,29	6,61	0,01	

spise ne	4	4	8	16
	4,97	2,06	8,97	12,12%
	-0,97	1,94	-0,97	
	0,19	1,83	0,10	
nevim	2	1	32	35
	10,87	4,51	19,62	26,52%
	-8,87	-3,51	12,38	
	7,24	2,73	7,81	
Celkem	41	17	74	132
	31,06%	12,88%	56,06%	100,00%

Zdroj: Statistika

Zdroj: Statistika

Graf 15 Eliminace sociálně patologických jevů

Test nezávislosti

Chí-kvadrát statistika	Stupeň volnosti	P-hodnota
54,249	8	0,0000

Zdroj: Statistika

Vzhledem k tomu, že P-hodnota testu je menší než stanovená 0,05, přijímáme HA.

Z uvedeného tedy vyplývá, že existuje závislost mezi názory učitelů, vychovatelů a pedagogických pracovníků na výskyt sociálně patologických jevů ve škole a jejich názorem na zavedení sociálního pedagoga do legislativy.

5.3 Shrnutí analýzy dat s doporučení pro praxi

Cílem empirického šetření bylo zjistit názory učitelů, vychovatelů a pedagogických pracovníků na možnost působení sociálního pedagoga v rezortu školství. Ověřovali jsme souvislost mezi potřebou sociálního pedagoga ve školách a znalostmi jeho profesních kompetencí jednotlivými učiteli, vychovateli a pedagogickými pracovníky. Dále jsme ověřovali znalost v práci sociálního pedagoga a výchovného poradce. Zjišťována byla i souvislost v účinnosti preventivních programů na eliminaci sociálně patologických jevů a závislosti na informovanosti v oblasti preventivních programů. Zajímaly nás i názory na zavedení sociálního pedagoga do škol a potřeby vyšší profesionality tam, kde se jsou děti s dysfunkcemi, disharmoniemi, porušováním školního pořádku, odlišnostmi a špatnou disciplínou. Dalším podstatným ověřením byly názory na spolupráci rodiny a školy v souvislosti s nejčastějším výskytem výchovných problémů. Posledním ověřováním jsme zjišťovali, zda budou výše uvedení pracovníci školy souhlasit s vyšší potřebou odborníka a zavedením sociálního pedagoga do legislativy v souvislosti se zvýšenou četností sociálně patologických jevů.

Empirickým šetřením vyplynulo, že 35% dotazovaných respondentů znají kompetence sociálního pedagoga a jeho náplň práce. Při srovnání práce sociálního pedagoga a výchovného poradce vidí 80% respondentů vyšší profesionalitu u sociálního pedagoga a následně 50% respondentů vidí podobnost v jejich práci. K eliminaci sociálně patologických jevů pomocí preventivních programů se 67% respondentů shodla, že jsou dostačující. Nadpoloviční většina respondentů 59% souhlasí se zavedením sociálního pedagoga do školství. Na otázku spolupráce rodiny a školy s nejčastějším výskytem výchovných problémů nejvíce respondentů 52% poukazuje na specifické poruchy učení a 21% na poruchy chování. Se změnou v zavedení sociálního pedagoga do legislativy souhlasí 75% respondentů. Ze zjištěných závěrů vyplývá, že vzhledem k vyskytujícím se

sociálním problémům ve vybraných školách jsou možnosti uplatnění profesních kompetencí sociálního pedagoga žádoucí.

Již v teoretické části jsme charakterizovali profesi sociálního pedagoga jako komplex odborných znalostí, spojených vždy s realizací preventivních, resocializačních a intervenčních programů, které dávají důraz nejen na jeho etické, ale i osobnostní kvality. Je rovněž významnou součástí pomáhajících profesí podílejících se na zvýšení kvality v osobním i společenském životě klientů. Z provedeného výzkumu je zřejmé, že výchovných problémů a sociálně patologických jevů je na školách stále dost.

Vzhledem k uvedeným skutečnostem lze konstatovat, že pro vytvoření kvalitních podmínek v oblasti preventivních programů a poradenství je schopnost v profesních kompetencích sociálního pedagoga. Pro žáky a studenty dokáže vytvořit příznivé sociální klima, dokáže mu porozumět, pochopit jeho myšlení a jednání a vysvětlit mu správnou cestu k nápravě nebo pomoci.

Přínosným a žádoucím opatřením je zavedení sociálního pedagoga do rezortu školství a rovněž i do katalogu pedagogických profesí. Účinnost jeho práce bude odvislá na vedení a pedagogického sboru škol a zejména na jejich přístupu ke změnám. Vydané materiály zahrnující profesi sociálního pedagoga v rezortu školství by ukazovaly na konkrétní přínosy pro danou školu, ve kterých by byly zahrnuty úspěšně vyřešené problematické situace, se kterými se učitelé, vychovatelé a pedagogičtí pracovníci setkávají na denním pořádku. Doporučení, proč by měl sociální pedagog působit na školách, vidíme hlavně v systémovém řešení sociální prevence nejen pro školní prostředí, ale i ve spojitosti s rodinou žáka. Uvedené opatření považujeme za účinné a žádoucí pro všechny zúčastněné strany.

Hlavním a nejdůležitějším problémem se zavedením sociálního pedagoga do legislativy a katalogu pedagogických profesí je stránka finanční, spojená s mzdovými výdaji. Je nutné odstranit překážky bránící rozvoji práce sociálního pedagoga, které závisí na ochotě vlády, zda bude investovat potřebné finanční prostředky na tuto pozici a pomůže tak školství všeobecně vyřešit výchovné problémy plánovaně již ve stupni primární prevence.

ZÁVĚR

Diplomová práce se zabývá důvody, které poukazují na zavedení sociálního pedagoga do rezortu školství. Školství v České republice disponuje problematikou výskytu sociálně patologických jevů, a proto je velmi nutná s tím spojená prevence k jejich potlačení. Profese sociálního pedagoga v současné době podléhá zákonu č. 108/2001 Sb. o sociálních službách, což je jeden z největších problémů, které je nutné vyřešit, a to zařazením do katalogu pedagogických pracovníků. Uvedené zařazení neumožňuje působení sociálního pedagoga v rezortu školství i přesto, že jeho profesní kompetence jsou pro jeho uplatnění v této oblasti na místě.

Žáci a studenti nejvíce svého času tráví právě ve škole, která je po rodině hlavní socializační činitel. Zde dochází k řešení různých problémů a životních situací, se kterými se žáci a studenti setkávají. Nejčastějšími sociálně patologickými jevy jsou poruchy chování, záškoláctví, krádeže, sociální znevýhodnění žáků a mnohá další. Pro snížení těchto jevů je důležitá pomoc v oblasti primární prevence a zejména potřebné organizace volnočasových aktivit žáků a studentů. Sociální pedagog je pro veškeré tyto činnosti díky svým kompetencím erudovaný odborník. Rovněž novela školského zákona obsahující pravidla inkluze vzbuzuje obavy nejen u učitelů, ale i u rodičů. I zde by byla pomoc sociálního pedagoga potřebná.

Cílem praktické části diplomové práce je zjistit názory učitelů, vychovatelů a pedagogických pracovníků na využití profesních kompetencí sociálního pedagoga v rezortu školství. Je zde otázka legislativních změn a zařazení sociálního pedagoga do katalogu pedagogických pracovníků. Otázka na názor učitelů, vychovatelů a pedagogických pracovníků na spolupráci rodiny a školy, a s tím spojený nejčastější výskyt výchovných problémů. V oblasti preventivních programů k eliminaci sociálně patologických jevů je zjišťována dostatečnost těchto preventivních programů. Znalost kompetencí sociálního pedagoga respondenty jsou dobré. Respondenti souhlasí se změnou a zavedením sociálního pedagoga do rezortu školství, z čehož vyplývá, že to vnímají jako správný krok k řešení sociálních problémů.

Vzhledem k tomu, že se podařilo zjistit názory učitelů, vychovatelů a pedagogických pracovníků na využití kompetencí sociálního pedagoga v rezortu školství, byl cíl diplomové práce naplněn.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BAKOŠOVÁ, Z. Sociální pedagogika. Vyd. 1. Bratislava. Univerzita Komenského v Bratislavě, 1994. ISBN 80-223-0817-X.
2. BAKOŠOVÁ, Z. *Sociální pedagogika jako životná pomoc*. Vyd. 3., Public promotion, s.r.o. 2008. ISBN 978-80-969944-0-3.
3. ČECH, T., *Vize uplatnění sociálního pedagoga v procesu ozdravení školy, 2. konference Škola a zdraví 21*. [online]. Brno 2006, [cit. 2016-07-31]. Dostupné z www: http://www.ped.muni.cz/z21/2006/konference_2006/sbornik_2006/pdf/050.pdf - čech
4. DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Příručka pro uživatele. Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, Praha 2002. ISBN 80-246-0139-7.
5. EMEROVÁ, I. *Pedagogické rozhledy, Súčasný stav v uplatnení sociálnych pedagógov na základných a stredných školách, Časopis pre školy a školské zariadenia 2/2009*. [online]. Bratislava, roč. 18, [cit. 2016-07-30]. ISSN 1335-0404. Dostupné z www: <http://www.rozhledy.pedagog.sk/cisla/pr2-2009.pdf>
6. FIRSTOVÁ, J. *Prevence sociálně patologických jevů na školách*. [online]. [cit. 2016-08-05]. Dostupné z www: http://bezpecnostni-sbory.wbs.cz/clanky/3_2014/prevence_socialne_patologickyh_jevu_na_skolach_-_bs_2014.pdf
7. GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě, 2008. ISBN 978-80-223-2391-8.
8. GÉRINGOVÁ, J. *Pomáhající profese*. Vyd. 1, Triton 2011. ISBN 978-80-7387-394-3.
9. HATÁR, C. *Sociálny pedagóg v systéme sociálno-edukačného poradenstva, prevencie a profylaxie*. Nitra: PF UKF, 2010. ISBN 978-80-8094-664-7.
10. HRADEČNÁ, M. *Vybrané problémy sociální pedagogiky*. Praha : Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-015-7.
11. CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Grada Publishing a.s., 2007, ISBN 978-80-247-1369-4.

12. CHUDÝ, Š., NUMEISTER, P., JŮVOVÁ, A. (eds.). *Vybrané diskurzy teorie a praxe ve vzdělávání a uplatnění sociálních pedagogů v kontextu pomáhajících profesí*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-212-3.
13. JŮZL, M. *Základy pedagogiky*. Brno, Institut mezioborových studií 2010. ISBN 978-80-87182-02-4.
14. KLAPILOVÁ, S. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Vyd. 1., Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. ISBN 80-7067-669-8.
15. KNOTOVÁ, D. a kolektiv. *Školní poradenství*. Praha: Grada Publishing, 2014. ISBN 978-80-247-4502-2.
16. KONOPÁSKOVÁ, J. *Kdo může být asistentem pedagoga*. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z www: <http://www.inkluze.cz/clanek-436/kdo-muze-byt-asistentem-pedagoga>
17. KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. et al. *Člověk prostředí výchova. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
18. KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9
19. MIKULKOVÁ, M. *Sociální pedagogika a její místo ve školství*. [online]. [cit. 2016-07-23]. Dostupné z www: http://www.socioklima.eu/program/files/prispevek_do_sborniku.pdf
20. MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ, L. ZAPLETALOVÁ, J. NOVÁK, P., *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Sdružení SCAN, 2010. Univerzita Karlova v Praze, 1. lékařská fakulta, Psychiatrická klinika 1. LF a VFN, Centrum Adiktologie. ISBN 978-80-87258-47-7.
21. MÜHLPACHR, P., VAVŘÍK, M. *Sociální patologie*. Institut mezioborových studií Brno, 2010.
22. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. 3. aktualizované vyd. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
23. PÍTHA, P. *Výchova, naděje společnosti*. Vyd. 1. České Budějovice : Poustevník v nakladatelství Studio Gabreta, 2006. ISBN 80-86610-18-7

24. PROCHÁZKA, M. *Sociální pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.
25. PRŮCHA, J. (ed.). *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.
26. PRŮCHA, J. WALTEROVÁ, E. MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4.
27. PŘADKA, M., KNOTOVÁ, D., FALTÝSKOVÁ, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. UK PdF MU Brno, 2004.
28. ROZSYPALOVÁ, H. *Profesní kompetence sociálního pedagoga*. ©2009 [online]. [cit. 2016-08-05]. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce Vávrová Soňa, Dostupné z [www:http://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/9171/rozsypalova_2009_dp.pdf?sequence=1](http://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/9171/rozsypalova_2009_dp.pdf?sequence=1)
29. VETEŠKA, J., TUREČKOVÁ, M. *Kompetence ve vzdělávání*. Vyd. 1. Praha : Grada, 2008. Pedagogika. ISBN 978-247-1770-8.
30. WROCZYŃSKI, R. *Sociálna pedagogika*, 1. vyd. Bratislava: SPN, 1968.
31. ŽLUNKOVÁ, J. *Práce speciálního pedagoga na základní škole*. [online]. [cit. 2016-07-31]. Dostupné z: http://www.pdf.upol.cz/fileadmin/user_upload/PdF/aktuality/2014/Zlunkova_26_11_2014_sem_z_praxe.doc

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
tzn.	to znamená
např.	například
Sb.	Sbírka
č.	číslo
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
ZŠ	Základní škola
SŠ	Střední škola
č.j.	číslo jednací
atd.	a tak dále
aj.	a jiné
tzv.	tak zvané
resp.	respektive
vč.	včetně

SEZNAM GRAFŮ

- Graf č. 1 Pohlaví respondentů
- Graf č. 2 Základní školy vč. délky pedagogické praxe respondenta
- Graf č. 3 Střední školy vč. délky pedagogické praxe respondenta
- Graf č. 4 Znalost pojmu sociální pedagog; Výběr jeho náplně práce
- Graf č. 5 Potřeba sociálního pedagoga
- Graf č. 6 Názor na srovnání práce sociálního pedagoga a výchovného poradce a znalost pojmu sociální pedagog
- Graf č. 7 Srovnání práce sociálního pedagoga a výchovného poradce
- Graf č. 8 Prostředky informovanosti o prevenci sociálně patologických jevů a dostatečnost preventivních programů
- Graf č. 9 Informovanost o prevenci sociálně patologických jevů
- Graf č. 10 Názor na zavedení sociálního pedagoga do škol a legislativní změny
- Graf č. 11 Zavedení sociálního pedagoga do škol a legislativní změny
- Graf č. 12 Přímá spolupráce rodiny a školy, nejčastější výskyt výchovných problémů
- Graf č. 13 Spolupráce rodiny a školy
- Graf č. 14 Eliminace sociálně patologických jevů a změny v legislativě
- Graf č. 15 Eliminace sociálně patologických jevů

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1	Klíčové osobnostní vlastnosti pomáhajícího profesionála
Tabulka č. 2	Přehled výzkumného souboru
Tabulka č. 3	Pohlaví respondentů
Tabulka č. 4	Základní školy vč. délky pedagogické praxe respondenta
Tabulka č. 5	Střední školy vč. délky pedagogické praxe respondenta
Tabulka č. 6	Absolutní četnosti H1
Tabulka č. 7	Relativní četnost H1
Tabulka č. 8	Souhrnná tabulka H1
Tabulka č. 9	Absolutní četnosti H2
Tabulka č. 10	Relativní četnost H2
Tabulka č. 11	Souhrnná tabulka H2
Tabulka č. 12	Absolutní četnost H3
Tabulka č. 13	Relativní četnost H3
Tabulka č. 14	Souhrnná tabulka H3
Tabulka č. 15	Absolutní četnost H4
Tabulka č. 16	Relativní četnost H4
Tabulka č. 17	Souhrnná tabulka H4
Tabulka č. 18	Absolutní četnost H5
Tabulka č. 19	Relativní četnost H5
Tabulka č. 20	Souhrnná tabulka H5
Tabulka č. 21	Absolutní četnost H6
Tabulka č. 22	Relativní četnost H6
Tabulka č. 23	Souhrnná tabulka H6

SEZNAM PŘÍLOH

PI dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dotazník orientovaný na názory učitelů, vychovatelů a pedagogických pracovníků na využití profesních kompetencí sociálního pedagoga na základních a středních školách

Vážení učitelé, vychovatelé a pedagogičtí pracovníci,

jmenuji se Bc. Lenka Peštuková a jsem studentkou magisterského studia Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, obor Sociální pedagogika. Pro zpracování výzkumu diplomové práce, bych Vás ráda požádala o vyplnění dotazníku, který je zcela anonymní, a který zjišťuje míru potřebnosti sociálního pedagoga v rezortu školství v souvislosti s vyskytujícími se sociálně patologickými jevy a výchovnými problémy.

Zakroužkujte prosím jednu nejvhodnější odpověď.

Pohlaví: žena – muž

Typ školy, na které působíte.

- a) ZŠ
- b) SŠ
- c) SOU
- d) Gymnázium

Pracovní zařazení:

- a) ředitel/ka
- b) zástupce/zástupkyně ředitele
- c) třídní učitel
- d) vychovatel
- e) výchovný poradce
- f) jiné (uved'te)

Délka pedagogické praxe:

- a) méně než 5 let
 - b) 5-10 let
 - c) 10 – 20 let
 - d) 20 let a více
-

1) Setkal/a jste se někdy s pojmem „sociální pedagog“?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

2) Kde jste se s ním setkal/a?

(uved'te)

3) Co je jeho náplní práce?

- a) spolupráce s pedagogy
- b) spolupráce s výchovným poradcem
- c) organizování volného času a mimoškolních aktivit
- d) metodik prevence

4) Je podle Vašeho názoru podobnost, totožnost nebo odlišnost v práci sociálního pedagoga a výchovného poradce? (uved'te)

5) Jaké výchovné problémy se ve Vaší škole vyskytují nejčastěji?

- a) sociálně patologické jevy (šikana, záškoláctví, krádeže, kouření cigaret, alkohol, drogy)
- b) specifické poruchy učení
- c) poruchy chování
- d) sociální znevýhodnění žáků
- e) jiné (uved'te)

- 6) Na koho by se žáci v případě problému svých nebo spolužáků na škole obrátili?
- a) třídního učitele
 - b) školního psychologa
 - c) metodika prevence
 - d) výchovného poradce
 - e) nikoho
 - f) jiné (uved'te)
- 7) Jakými prostředky jste na Vaší škole informováni o prevenci sociálně patologických jevů?
- a) MŠMT
 - b) Krajským školským koordinátorem prevence
 - c) odborem školství, mládeže a tělovýchovy krajského úřadu
 - d) školním metodikem prevence
 - e) ředitelem školy
 - f) jiné (uved'te)
- 8) Jaké preventivní programy jsou na Vaší škole pro eliminaci sociálně patologických jevů a výchovných problémů? (konkretizujte)
- 9) Stačí tyto preventivní programy?
- a) ano
 - b) spíše ano
 - c) ne
 - d) nevím
- 10) Kdo na Vaší škole realizaci prevence sociálně patologických jevů zabezpečuje?
- a) ředitel
 - b) třídní učitel

- b) výchovný poradce
- c) školní psycholog
- d) školní metodik prevence
- e) jiné (uved'te)

11) Myslíte si, že přímá spolupráce ze strany rodičů má vliv na existenci sociálně patologických jevů ve škole?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne
- e) nevím

12) Jaké formy spolupráce rodiny se školou považujete za nejúčinnější? (konkretizujte)

13) Je součástí třídnických hodin řešena prevence sociálně patologických jevů?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

14) Domníváte se, že s výskytem dětí s dysfunkcemi, disharmoniemi, porušováním školního pořádku, odlišnostmi a špatnou disciplínou je potřeba vyšší profesionality a zavedení sociálního pedagoga do škol?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) nevím

15) Myslíte si, že pro eliminaci výskytu sociálně patologických jevů na školách by bylo vhodné zavedení profese sociálního pedagoga mezi pedagogické pracovníky uvedené v katalogu pedagogických profesí?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne
- e) nevím

16) Jsou dle Vašeho názoru potřebné legislativní změny ohledně profese sociálního pedagoga?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

17) Uvítali byste na Vaší škole sociálního pedagoga?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

Děkuji za Váš čas, který jste věnovali při vyplnění tohoto dotazníku.

Lenka Peštuková